

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
ADMINISTRACINĖS TEISĖS IR PROCESO KATEDRA

RYTIS KIRKLIAUSKAS
Teisės ir policijos veiklos programa

**VIEŠŪJŲ IR PRIVAČIŲ INTERESŲ DERINIMO PROBLEMA VIEŠOSIOS
TVARKOS IR VIEŠOJO SAUGUMO UŽTIKRINIMO SRITYJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas

Doc. dr. Raimundas Kalesnykas

VILNIUS, 2006

TURINYS

Įvadas.....	3
1.Tvarkos ir saugumo poreikiai – kaip viešųjų ir privačių saugos institucijų funkcionavimo pagrindas.....	6
1.1. Tvarkos, viešosios tvarkos, netvarkos ir visuomenės saugumo sampratos	6
1.2. Viešieji ir privatūs interesai tvarkos ir saugumo rinkoje.....	11
2. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje dalyvaujantys subjektai .	15
2.1. Policija kaip viešasis subjektas dalyvaujantys viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje.....	15
2.2 Privatūs subjektai.....	24
2.2.1. Visuomenės saugos dariniai, dalyvaujantys palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą.	24
2.2.2. Privatūs komerciniai saugos subjektai.....	28
3. Viešųjų ir privačių saugos subjektų derinimo problemos ir jų sprendimo būdai viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje.	32
3.1. Organizacinės – funkcinės policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidos viešosios tvarkos ir viešojo saugumo užtikrinimo srityje.....	32
3.2. Sutartinės ir administracinės – teisinės privačių ir viešųjų subjektų veiklos derinimo prielaidos viešosios tvarkos ir viešojo saugumo užtikrinimo srityje.....	35
3.3. Policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimo poreikiai ateityje	41
Išvados ir siūlymai	45
Literatūros sąrašas	47
Santrauka	51
Summary.....	53

Įvadas

Temos aktualumas ir problematiškumas. Po Lietuvos nepriklausomybės atgavimo jau užaugo ištisa karta, kuriai natūralu matyti gatvėse tiek policijos, tiek privačių saugos tarnybų automobilius. Tokia valstybinė funkcija, kaip viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas, rinkos ekonomikos sąlygomis vykdoma ne tik viešųjų, bet ir komercinių subjektų.

Ne itin atidžiai žvelgiant į valstybinių ir nevalstybinių subjektų darbą saugos srityje darytina labai paviršutiniška išvada, jog ta visuomenės dalis, kuri savo poreikiams tenkinti turi minimalias materialines galimybes, pasikliauja policijos darbu, kita – turtingesnė visuomenės dalis, savo saugumo poreikių tenkinimą perka, t.y. naudojami privačių saugos tarnybų teikiamomis paslaugomis už jas sumokėdama. Tačiau žvelgiant atidžiau aiškėja, jog viešoji tvarka ir visuomenės saugumas yra vienodai svarbūs tiek viešiesiems, tiek privatiems subjektams ir jie veikia atsižvelgdami į viešųjų ir privačių interesų poreikius. Akivaizdu, kad šioje subjektų veiklos sferoje kyla viešųjų ir privačių interesų derinimo problema, todėl pasirinkto **tyrimo objektas** yra viešieji ir privatūs interesai, pasireiškiantys užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. **Tyrimo dalykas** yra viešųjų ir privačių institucijų veikla palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą. **Darbe keliamas tikslas** analizuoti viešųjų ir privačių institucijų veikla palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, įvertinti jų bendradarbiavimo galimybes. Siekiant baigiamojo darbo tikslo, reikalinga įvykdyti tokius **uždavinius**:

- analizuoti sąvokas tvarka, viešoji tvarka, netvarka, visuomenės saugumas;
- identifikuoti viešuosius ir privačius interesus tvarkos ir saugumo rinkoje;
- išanalizuoti viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje dalyvaujančių subjektų veiklą;
- analizuoti policijos ir privačių saugos tarnybų veiklos derinimo problemas viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje bei pateikti jų sprendimo būdus.

Pasirinktos temos tyrimas buvo atliekamas remiantis tokiais **tyrimo metodais**:

- istorinis lyginamasis metodas. Jis buvo naudojamas lyginant policijos bei privačių saugos tarnybų veiklą joms susikūrus ir dabartiniu metu,
- dokumentų analizės metodas. Jis buvo naudojamas analizuojant atskirus teisės aktus, sutartis ir kitus dokumentus.

- lyginamasis metodas. Jis buvo naudojamas siekiant palyginti atskirų visuomenės saugos darinių veiklą viešosios tvarkos palaikymo ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje.

- sąvokų interpretacijos metodas. Jo dėka buvo analizuojamas ir vertinamas atskirų sąvokų (viešoji tvarka, teisėtumas, visuomenės saugumas ir kt.) turinys.

Darbe keliama **hipotezė**, kad viešosios tvarkos palaikymas bei visuomenės saugumo užtikrinimas turi būti ir privačių, ir viešųjų subjektų kompetencijos objektas.

Šiame darbe nagrinėjama tema yra rašę doc. dr. A.Šakočius, dr. R. Kalesnykas, A.Laurinavičius. Dėstomojoje teorinėje darbo dalyje remtasi kitų autorių darbais, kurių temos sietinos su čia nagrinėjamomis sąvokomis, klausimais. Be to, autorius naudojo psichologijos mokslo literatūrą, pasitelkė sociologijos, teisės teorijos ir kitų humanitarinių ir socialinių mokslų žinias.

Ypač stipriai literatūros stygius jaučiamas nagrinėjant visuomeninių judėjimų, dalyvaujančių palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, veiklą.

Analizuojant viešąją tvarką užtikrinančių ir visuomenės saugumą garantuojančių subjektų veiklos pagrindus, darbe autorius nagrinėjo teisės norminius aktus bei šių subjektų bendradarbiavimą įteisinančias sutartis bei susitarimus.

Pagrindinės sąvokos, kurios buvo vartojamos darbe:

Viešoji tvarka – tai bendruomenės interesų nulemta visuomeninių santykių visuma, reguliuojama teisės ir kitomis socialinėmis normomis siekiant užtikrinti asmens teisių, laisvių ir teisėtų interesų apsaugą, palaikyti visuomeninę rimtį bei sudaryti reikiamas sąlygas žmonėms bendrauti ir organizacijoms veikti.

Visuomenės saugumas – tai visuomeniniai santykiai, susiję su pavojingų žmonių sveikatai ir gyvybei pasekmių, atsirandančių dėl žmonių pavojingų veikų ar stichinių nelaimių likvidavimu bei tokių pasekmių atsiradimo priežasčių pašalinimu.

Policija – asmens, visuomenės saugumą bei viešąją tvarką užtikrinanti policijos įstaigų ir pareigūnų visuma.

Policijos rėmėjas - netarnaujantis policijoje ar Lietuvos kariuomenėje, įskaitant kario savanorio tarnybą, Lietuvos Respublikos pilietis, savanoriškai talkinantis policijai įstatymų ir kitų teisės aktų bei šių nuostatų nustatyta tvarka.

Šaulių sąjunga - savanoriška, pilietinės savigynos savaveiksmė visuomenės organizacija, stiprinanti valstybės gynybinę galią, ugdanti pilietiškumą ir tautinį sąmoningumą, plėtojanti valstybės gynybos švietėjišką veiklą, teikianti pagalbą policijai bei civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms

Asmens ir turto sauga – saugos tarnybų ir saugos padalinių vykdoma ginkluota ar neginkluota asmens ir turto sauga, kuria siekiama apsaugoti fizinius ir juridinius asmenis, užsienio

juridinių asmenų filialus nuo neteisėto kėsimosi į jiems priklausantį turtą, asmens gyvybę ir sveikatą.

Baigiamojo darbo turinį sudaro įvadas, dėstomoji dalis (dalys, skyriai, poskyriai), išvados, santrauka, santrauka užsienio kalba ir literatūros sąrašas.

Pirmoje darbo dalyje bandoma teoriniame lygmenyje panagrinėti darbui reikšmingas sąvokas bei terminus, tokius kaip viešoji tvarka, tvarka, visuomenės saugumas, viešieji ir privatūs interesai, atskleisti jų turinį.

Antroje darbo dalyje siekiama nustatyti tiek privačių, tiek viešųjų institucijų sistemą, įvertinti jų kompetenciją ir indėlį palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą. Atskleidžiamas policijos, privačių saugos tarnybų, visuomenės saugos darinių ir kitų subjektų socialinė paskirtis visuomenėje.

Trečioje darbo dalyje identifikuojamos minėtų subjektų bendradarbiavimo problemos viešosios tvarkos palaikymo ir visuomenės saugumą užtikrinimo srityje, pateikiami šių problemų sprendimo variantai.

1. Tvarkos ir saugumo poreikiai – kaip viešųjų ir privačių saugos institucijų funkcionavimo pagrindas.

1.1. Tvarkos, viešosios tvarkos, netvarkos ir visuomenės saugumo sampratos

Siekiant plačiau išanalizuoti viešųjų ir privačių saugos institucijų funkcionavimo pagrindus būtina aptarti sąvokas tvarka, viešoji tvarka, netvarka. Akivaizdu, kad tarp šių kategorijų yra neatsiejamas ryšys. Tačiau taip pat akivaizdu, kad šios kategorijos gali būti suvokiamos dvejopai, t.y. 1) nesiejant jų su teisine argumentacija, tiesiog suvokiant jas socialiai, aiškinant semantiškai, 2) aiškinant jas kaip teises kategorijas.

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne žodis “tvarka” aiškinamas taip: “kas atitinka darną, sistemą, normą”. “Netvarka” aiškinama kaip “tvarkos nebuvimas”. Žodžių junginys “viešoji tvarka” čia neaiškinamas. “Vieša; (-as)” žodyno pateikiamas kaip “visiems skirtas, visuomenės naudojamas”, todėl aiškinant semantiškai viešąją tvarką reikėtų suprasti kaip “visiems skirtą, visuomenės naudojamą darną, sistemą, normą”.¹

Dažnas visuomenės narys tvarką suvokia būtent kaip nusistovėjusią darną ar sistemą. Kai kurie ją suvokia pagal savo subjektyviai nustatytas taisykles, labai individualiai. Todėl visuomenės gyvenimui suvienodinti nustatomos bendros normos. Čia, be abejo, didžiausią įtaką turi ir aiškiausiai veikia socialinės normos.

“Žodis “netvarka” dažnai asocijuojasi su žodžiu “betvarkė”. Šio žodžio kalbininkai nerekomenduoja ir siūlo jį keisti pirmuoju. Tačiau skirtingi priešdėliai sukelia skirtingas mintis apie tvarkos antonimą. Galvodami apie betvarkę, mes įsivaizduojame chaosą, visišką tvarkos nebuvimą. Tardami žodį “netvarka” pripažįstame, kad tvarka, kaip reiškinys, vis dėlto egzistuoja, ir mes susiduriame tik su atskirais “tvarkos” grandinės nuotrūkiiais.”²

Pastebima, kad asmuo, net ir nekeldamas didelių reikalavimų savo būsto, gyvenamosios vietos tvarkingumui, jaučiasi nesmagiai kitų akivaizdoje teršdamas ypač išpuoselėtas vietas. Darytina išvada, kad visuotinai pripažinta tvarka yra labiau gerbiama ir jos laikomasi bent jau iš pareigos, kai tuo tarpu tvarka, kurią individas nusistatė savo aplinkoje (šeimoje) nekeldamas jai aukštų reikalavimų, jo paties yra pažeidžiama lengvai, be jokių skrupulų. Tai, kaip individas suvokia, ar jo gyvenamoji aplinka yra tvarkinga, ar netvarkinga, lemia jo paties turima informacija (išsilavinimas, siekiai gyvenime ir t.t.) bei jo paties priimtose pareigos. Kuo daugiau tvarkos individas reikalauja iš aplinkos ir aplinkinių, tuo daugiau jis pats yra verčiamas jos

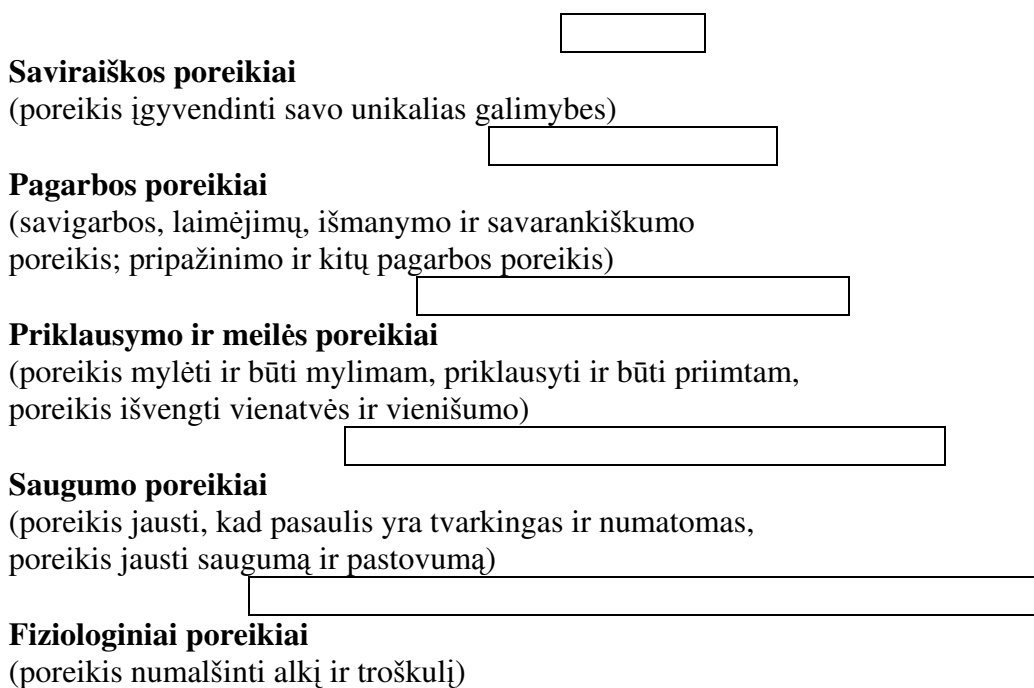
¹ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas//<http://www.autoinfo.lt/webdic/>

² Šakočius A. Kova su netvarka įgyvendinant bendruomenės teisėtumą. Vilnius: LTA leidybos centras, 2000. P.6.

laikytis ir ją puoselėti. Reikalavimas laikytis tam tikros nustatytos tvarkos yra nulemtas žmogaus poreikių.

“Svarbiausius socialinius poreikius įvairūs tyrinėtojai įvardija ne visai vienodai. Kai kurie iš jų linkę pabrėžti destruktiviuosius – agresiją, valdžios troškimą (pvz., S. Freud, A. Adler). Kiti mano, kad didesnę įtaką elgesiui turi pozityvūs poreikiai – bendrumo, prierašumo, meilės (A. Maslow, C. Rogers).”³ Kalbant apie žmogaus poreikių sistemą dažniausiai prisimenama amerikiečių psichologo Abraamo Maslow plėtota teorija apie asmenybės savęs realizavimą per “aukščiausius išgyvenimus”, kurie patiriami kūrybiškai siekiant vertybių. Grįsdamas šią teoriją A. Maslow pristatė vadinamąją “žmogaus poreikių piramidę”, kurioje žmogaus poreikiai išdėstyti hierarchine tvarka. Tik tada, kai žemesnio lygio poreikiai yra patenkinami, kyla skatulys tenkinti aukštesnio lygio poreikius (žr. 1 paveikslą).⁴

1 pav. A. Maslow žmogaus poreikių hierarchijos piramidė

“Norint visiškai patenkinti žmogaus poreikius vienu metu turi būti palanki artimiausia individo aplinka (gyvenamasis būstas, šeima), bendruomenė, socialinė ir gamtinė aplinka. Šiose sferose egzistuojanti netvarka tam trukdo.”⁵

Pagal A. Šakočių išskiriamos trys, viena iš kitos išsiskiriančios tvarkos rūšys:

³ Bendravimo psichologija: vadovėlis /[atsakingoji redaktorė Junona Almonaitienė]; Kauno technologijos universitetas.- Kaunas: Technologija, 2001. P.12.

⁴ Myers David G. Psichologija. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2000. P. 403.

- 1) objektyvi gamtinė tvarka;
- 2) gamtinės tvarkos dalį sudaranti socialinė tvarka,
- 3) socialinės tvarkos dalį sudaranti teisėtvarka.

Tvarka, kurią turėtų užtikrinti viešosios ir privačios saugos institucijos, apima socialinę tvarką, t.y. tą, kuri nustatyta tenkinat žmonių poreikius socializacijos procese. Tačiau socialinė tvarka neatskiriama nuo gamtinės tvarkos. Skiriasi tik subjektai, kurie nustato šią tvarką. Socialinė tvarka nustatoma visuomenės, o gamtinė – pačios gamtos. Visuomenė, pripažinusi, jog tam tikri gamtiniai dėsniai yra tinkamas pavyzdys socialinei tvarkai palaikyti, transformuoja tuos dėsnius į socialinę tvarką. Šiai socialinei tvarkai palaikyti sukuriama socialinės normos. Socialinę tvarką visuomenė pripažįsta, kaip savo pačios sukurtą vertybę, todėl ši tvarka garantuojama tarptautinės teisės aktais ir nacionalinės teisės sistema.

Šiuo metu viešosios tvarkos sąvoka vis dažniau tapatinama su tvarkos palaikymu tiek viešose, tiek privačiose vietose, kai šį tvarkos palaikymą užtikrina tiek viešieji, tiek privatūs saugos subjektai. Pasak R. Kalesnyko “Viešoji tvarka – tai bendruomenės interesų nulemta visuomeninių santykių visuma, reguliuojama teisės ir kitomis socialinėmis normomis siekiant užtikrinti asmens teisių, laisvių ir teisėtų interesų apsaugą, palaikyti visuomeninę rimtį bei sudaryti reikiamas sąlygas žmonėms bendrauti ir organizacijoms veikti”.⁶

A.Jagelavičius pateikia tokį apibrėžimą: “Viešoji tvarka – teisės ir kitų socialinių normų nustatyta ir valstybės saugoma visuomeninių santykių sistema, kuri pagrįsta teisės ir dorovės normomis. Šiomis normomis sudaromos palankios sąlygos žmonėms bendrauti, įvairiems gyvenimo poreikiams tenkinti, taip pat visų rūšių įmonių, bendrovių ir įstaigų normalioms sąlygoms, darbo veiklai plėtoti”.⁷

Su viešosios tvarkos sritimi glaudžiai siejasi visuomenės saugumas. Visuomenės saugumas apima visuomeninius santykius, susijusius su pavojingų žmonių sveikatai ir gyvybei pasekmių, atsirandančių dėl žmonių pavojingų veikų ar stichinių nelaimių, likvidavimu bei tokių pasekmių atsiradimo priežasčių pašalinimu. Asmens ir visuomenės saugumas suprantamas kaip gyvybiškai svarbių asmens ir visuomenės interesų apsaugos būklė. Jos išsaugojimas yra svarbiausias tikslas užtikrinant viešosios tvarkos apsaugą, nes bet koks pasikėsinimas į žmogaus gyvybę, sveikatą, laisves bei teises, garbę ir orumą, asmens neliečiamybę, turtą (kas ir yra grėsmė asmens saugumui), taip pat grėsmė visuomenės saugumui pažeidžia tarp žmonių susiklosčiusius santykius bei ryšius, gyvenimo ritmą, visuomenės rimtį, t.y. visuomeninius

⁵ Šakočius A. Kova su netvarka įgyvendinant bendruomenės teisėtvarką. Vilnius: LTA leidybos centras, 2000. P.16.

⁶ R. Kalesnykas. Viešųjų ir privačių interesų derinimo problema teisėtvarkoje // Jurisprudencija. Vilnius, 2002, Nr. 24 (16). P.45.

santykius, sudarančius viešosios tvarkos turinį. Todėl galima konstatuoti, kad taisyklių, reguliuojančių visuomenės saugumą, laikymasis yra viena iš sąlygų užtikrinti viešąją tvarką.

Tyrinėdamas viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo santykį A.S. Prudnikovas⁸ teisingai pastebėjo, kad šias dvi kategorijas sieja jų apsaugos subjektai, tačiau skiria visuomeninių santykių specifika, teisės pažeidimų pobūdis ir skirtingos reguliavimo priemonės.

Remiantis tuo, galima daryti išvadą, kad visuomeniniai santykiai, sudarantys viešosios tvarkos turinį, glaudžiai susiję su visuomenės saugumo santykiais. Todėl, mūsų nuomone, viešąją tvarką reikėtų suvokti kaip sutvarkytų viešųjų santykių ir ryšių visumą, kurioje užtikrinta ne tik visuomenės rimtis, bet ir asmens bei visuomenės saugumas. Šiuo atveju visuomenės rimtis – tai visų viešųjų santykių dalyvių sureguliuota, nekonfliktiška veikla, t.y. santykiai tarp žmonių, reguliuojami teisės ir kitų neteisinio pobūdžio socialinėmis normomis, kurie susiklosto nuolatinio ar laikino buvimo bei daugelio žmonių lankomose vietose.

Visuomeniniai santykiai visuomet pasireiškia kaip žmonių elgesio rūšių ir formų visuma⁹, todėl viešąją tvarką galime vertinti kaip visuomenės gyvavimą palaikančią būklę, kai yra užtikrinamas socialinių normų laikymasis bei žmonių saugumas viešose vietose.

Analizuojant šiuos apibrėžimus, darytina išvada, jog jų autoriai nedaro kategoriškų pareiškimų, kas konkrečiai turi užtikrinti teisės ir kitomis normomis nustatytos tvarkos įgyvendinimą. Tuo tarpu galima surasti autorių, pasisakančių aiškiai ir vienareikšmiškai, jog viešosios tvarkos įgyvendinimas sietinas tik su policijos darbu : “Teisės saugos saugojimas yra įvardijamas kaip viena pagrindinių kiekvienos valstybės funkcijų. Teisės saugos sąvoka dažnai tapatinama su policijos veikla. (...) Lietuvos policijos mokslo literatūroje ir praktikų kasdienėje kalboje laikomasi panašios pozicijos. Skirtumas tas, kad sąvokos teisėtvara, teisės sauga laikomos jos sudedamaisiais elementais, vartojamos viešosios tvarkos sąvokos turiniui atskleisti”.¹⁰

Autoriaus nuomone, aukščiau minimas nuomonių skirtumas yra nulemtas to, kad senesniosios kartos mokslininkų bei praktikų viešosios tvarkos užtikrinimo suvokimas yra paveldėtas iš buvusios Tarybų Sąjungos, kurioje milicija buvo sukarinta viešąją tvarką užtikrinanti vykdomosios valdžios organizacija. Tokios pačios organizacijos veikė ir kitose kontinentinės teisės sistema grindžiamose valstybėse, skyrėsi tik jų pavadinimai – policija, žandarmerija, nacionalinė gvardija ar karabinieriai. Taigi, Lietuva taip pat priskirtina prie tokių

⁷ Jagelavičius A. Policijos administracinės veiklos pagrindai. Vilnius: LTU Leidybos centras, 2002. P.25.

⁸ А.С. Прудников. Безопасность личности и ее обеспечение органами внутренних дел.- М., 1999. С. 47.

⁹ М.Я.Саввин, А.И. Силаев. Эффективность административно-правовой деятельности органов внутренних дел в сфере охраны общественного порядка.-М., 1990. С. 9.

valstybių, “nes čia išlikę tvirtos centralizuotos, daug karinių elementų turinčios policijos tradicijos, paveldėtos iš buvusios Sovietų Sąjungos milicijos. Sovietų Sąjungos milicija savo ruožtu buvo perėmusi carinės Rusijos policijos organizacijos modelį, vadinamą “prūsiškuoju”.¹¹

Jaunesniosios kartos mokslininkai nėra tokie griežti ir lanksčiau priima mintį, jog rinkos ekonomika veikia net ir tokiose sferose, kaip viešosios tvarkos užtikrinimas. Todėl, jų nuomone, nėra svarbu, kokios organizacijos užtikrins socializacijos procese nustatytos tvarkos palaikymą, svarbu, kad ši funkcija būtų tinkamai atliekama. Tai gali atlikti tiek viešieji subjektai, tiek privatūs komerciniai bei privatūs nekomerciniai subjektai. Beje, čia vertėtų prisiminti, jog ir socializmo laikotarpiu buvo bandoma viešosios tvarkos palaikymo funkciją deleguoti privatiems nekomerciniams subjektams. Dar dabar daugelis prisimena gatvėse mažomis grupelėmis vaikščiojančius žmones su raudonais raiščiais ant rankovių, vadinamuosius draugovininkus. Taip buvo bandoma realizuoti bendruomenės (Gesellschaft) viešosios tvarkos palaikymo idėją. Todėl, autoriaus manymu, klaidinga būtų teigti, jog viešosios tvarkos palaikymas yra sietinas tik su policijos ar kitų sukarintų vykdomosios valdžios organizacijų darbu.

---

¹⁰ Laurinavičius A. Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas. Vilnius: LTA Leidybos centras, 2000. P.11.

¹¹ Šakočius A. Kova su netvarka įgyvendinant bendruomenės teisėtvarką. Vilnius: LTA leidybos centras, 2000. P.47.

1.2. Viešieji ir privatūs interesai tvarkos ir saugumo rinkoje.

Viešumo ir privatumo santykio problemos nagrinėjimo aktualumą atskleidžia socialiniame pasaulyje egzistuojantis viešųjų ir privačių sričių ribų neapibrėžtumas. Valstybėje visada egzistavo įtampa ir net kildavo konfliktų bandant nuspręsti, kokie valstybės įgaliojimai subjektai užtikrins viešųjų ir privačiųjų interesų apsaugą. Teisės reguliuojamų santykių esmę sudaro interesų skirstymas į viešuosius ir privačius, pagal kuriuos nustatomos valstybės įsiskverbimo į žmonių elgesio sritį ribos ir kompetencija. Viešųjų ir privačių interesų sąvokų išėities taškais laikomi romėnų ir graikų pateikti viešumo ir privatumo sampratų turiniai. Viešojo ir privataus intereso kategorijos kartu yra deskriptyvinės, susidedančios iš dviejų dalių – viešojo arba privataus ir intereso. Skirtumus ir panašumus tarp viešosios ir privačios sričių galima pastebėti analizuojant socialinės kontrolės sistemą. Tačiau S. Cohenas¹², P.C.Stenningas ir C.D.Shearingas¹³, nagrinėję socialinės kontrolės procesą, pripažįsta, kad nelengva apibrėžti viešumo ir privatumo koncepcijas. Pagal socialinės kontrolės koncepciją privatus interesas slepia individualistinį elementą o viešajam interesui būdingas holistinis atspalvis, nes jis apibūdinamas kaip tarnaujantis bendriems visuomenės interesams¹⁴.

Kiekviename skirtingame visuomenės raidos etape nuolat ieškoma priemonių suderinti įvairių individų skirtingus socialinius interesus. Anot J. A. Tichomirovo, pagrindinė takoskyros linija eina tarp privačių ir viešųjų interesų, nes šiuose dviejuose poliuose sutelkti du veikiantys asmenys – pilietis ir valstybė¹⁵. Valstybėje yra sukurtas mechanizmas, leidžiantis ginti viešuosius interesus. Tai pastebima istoriniame asmens saugumo ir tvarkos palaikymo funkcijų evoliucionavimo procese. Valstybės mėginimas reguliuoti asmens saugumo ir tvarkos palaikymo sritį buvo suprastas kaip visuomeninis gėris arba, anot A. Degučio, viešoji vertybė¹⁶. Vėliau buvo suprasta, kad teisėtvarkos palaikymo funkcijos neturėtų būti valstybės teikiamos viešosios paslaugos. Užsienio valstybių, ypač anglosaksų, teisės tradicijoje viešųjų ir privačiųjų subjektų dalyvavimas tenkinant atitinkamų grupių saugumo poreikius vertinamas per ekonominius, tiksliau tariant, per rinkos santykius. Daugelis ekonomistų (M. Friedmanas, R. Cooteris, Th.Ulenas ir kt.) diskutuoja dėl teisėtvarkos palaikymo paslaugų priskyrimo privačiai iniciatyvai, nes individo fiziologinių poreikių patenkinimas yra jo asmeninis, privatus reikalas, o saugumo

¹² Cohen S. Visions of Social Control: Crime, Punishment and Classification. – Cambridge: Polity Press, 1985.

¹³ Shearing C. D., Stenning P. C. Private Security – Implications for Social Control// Social Problems, 1983. No. 30 (5). P. 493–506.

¹⁴ Reiss A. The Legitimacy of Intrusion into Private Spaces// Shearing C. D. and Stenning P. C. Private Policing. – Beverly Hills: Sage Publications, 1987. P. 19–44.

¹⁵ Тихомиров Ю А. Административное право и процесс. – Москва, 2001. С. 62 – 63.

poreikių – viešas reikalas. JAV, Didžiojoje Britanijoje ir kitose valstybėse niekada nevyravo policijos monopolija teisėtvarkos palaikymo srityje, nes valstybė skatino ir privačia iniciatyva organizuotas tvarkos palaikymo bei saugumo užtikrinimo formas.

XX a. pabaigoje susiformavę rinkos santykiai keičia viešojo ir privataus intereso nesuderinamumą. Tai aiškiausiai matyti nagrinėjant teisėtvarkos funkcijų įgyvendinimo procesą. Lietuvoje ir kitose užsienio valstybėse susiformavusios privačios saugos struktūros iš dalies kompensavo policijos ir kitų teisėtvarkos institucijų sistemos trūkumus sprendžiant teisės pažeidimų prevencijos, asmens, jo turto, viešojo saugumo užtikrinimo ir viešosios tvarkos apsaugos klausimus. Vyraujanti valstybės monopolija viešosiomis priemonėmis administruoti teisėtvarkos funkcijų įgyvendinimą palaipsniui perduoda privačia iniciatyva veikiantiems subjektams. Kaip pažymėjo R. Reineris, visuomenės keitimasis paskatino privačių saugos struktūrų plėtrą bei kai kurių teisėtvarkos funkcijų joms perdavimą¹⁷. Kita vertus, tai sukelia konceptualių problemų, nes suskaido ne tik tuos subjektus, kurie turi teisę administruoti teisėtvarką, bet ir tuos, kurie turi teisę tiesiogiai vykdyti asmens, visuomenės saugumo užtikrinimo ir viešosios tvarkos palaikymo funkcijas. D.H.Bayley nuomone, viešųjų ir privačių saugos subjektų, viešųjų ir privačių vietų, viešųjų ir privačių interesų apsaugos skirtumai yra ne tik problemiški, bet ir sukelia nemažai painiavos¹⁸. Viešųjų ir privačių interesų saugumo užtikrinimo problema tampa aktuali būtent tada, kai atsiranda įvairių asmens saugumo ir tvarkos palaikymo paslaugas teikiančių institutų (viešas, privatus, individualus, bendruomeninis) arba kai šie institutai susimaišo tarpusavyje (pvz., kai viešasis subjektas aktyviai braunasi į privačią sritį ir atvirkščiai).

Kontinentinėse teisės sistemos šalyse valstybė atsargiai žiūri į minėtą procesą, nes teisėtvarkos užtikrinimo funkcijų įgyvendinimas laikomas pagrindine valstybės funkcija, o jos vykdymas pasireiškia per fizinės prievartos taikymą. Nemažai teoretikų laikosi M. Weberio apibrėžtos valstybės sampratos teorijos, kurios esmė yra ta, kad tik valstybė turi prievartos monopoliją¹⁹. Tai reiškia, kad valstybei suteikta teisė kontroliuoti teisėtvarką ir kartu nustatyti, kam suteikti įgaliojimus naudoti prievartą. Vadinasi, teisėtvarkos palaikymas negali būti privačiai teikiama paslauga? Reikia pripažinti, kad toks traktavimas paviršutiniškas ir sukelia nemažai diskusijų. Šiuolaikinė rinkos plėtra ir privačios nuosavybės objektų išplitimas keičia valstybės požiūrį į teisėtvarkos administravimą. Veikiant rinkos santykiams privačių interesų

---

¹⁶ *Plačiau žr.:* Degutis A. Individualizmas ir visuomeninė tvarka. – Vilnius: Eugrimas, 1998.

¹⁷ Reiner R. Policing a Post Modern Society// *Modern Law Review*, 1992. No. 6. P. 761 – 781.

¹⁸ Bayley D. H. *Patterns of Policing: A Comparative International Analysis*. – Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1985.

maksimizavimas geriausiai tarnauja viešajam interesui. Anglosaksų bendrosios teisės tradicijos valstybėse (JAV, Kanadoje, Meksikoje, Didžiojoje Britanijoje ir kt.) viešasis interesas geriausiai tenkinamas tada, kai valstybė gina rinką ir ekonomines laisves, o ne varžo ar reguliuoja ją teisinėmis priemonėmis. Valstybė privalo palaikyti tvarką ir saugumą, o ne kištis į natūralią pusiausvyrą, susiklostančią sąveikaujant privatiems interesams.²⁰

Neabejojama, kad privačios saugos struktūros kuriamos privataus intereso pagrindu, o jų veikimo sritis priklauso nuo fizinio ar juridinio asmens, kuris už atitinkamą mokestį samdo šias tarnybas savo saugumui užtikrinti. Tačiau nereikia žiūrėti į teisėtvarkos funkcijų įgyvendinimą kaip veiklą, kuri priklauso “nuo atskirų subjektų pageidavimų”²¹, arba kaip į neteisėtą veiklą, nukreiptą tik į atskiro savininko valią²². Viešuosius interesus tokios struktūros užtikrins sutapties atveju arba jei valstybė tai skatins ekonominiais svertais. Kaip matyti, interesas tampa įtaką darančiu veiksmu teisėtvarkos institutų funkcionavimui, todėl viešųjų ir privačiųjų interesų ribų nustatymas leis apibrėžti jų suderinamumo klausimą.

Kai kurie autoriai pažymi, kad pastaruoju metu Lietuvoje privatus interesas yra šiek tiek dirbtinai suabsoliutinamas, priešinamas valstybės (viešiesiems) interesams²³. Viešųjų ir privačiųjų interesų ribos visuomenėje yra paslankios (dinamiškos), pavyzdžiui teisė į gyvybę, į būsto neliečiamybę suvokiama kaip privatus interesas, kuri imasi garantuoti valstybė. Šitaip privatus interesas tampa viešuoju. Rinkos sąlygomis valstybė negali pavesti įgaliotiems subjektams (policijai) užtikrinti visų privačiųjų interesų saugumo poreikių. Tokiu atveju privataus intereso apsauga gali būti deleguojama privačioms teisėtvarką palaikančioms institucijoms (pvz., komercinėms saugos tarnyboms, bendruomeniniams judėjimams ir pan.). C. D. Shearingas pažymi, jog asmenys turi būti laisvi nuo nepateisinamo valstybės kišimosi, laisvi pasirinkti savo, kaip individo, nuosavybės saugumą užtikrinantį subjektą ir ši jų laisvė neturėtų būti suvaržyta konstitucinėmis piliečių laisvių apsaugos garantijomis.²⁴ Laissez-faire (arba valstybės nesikišimo į privatų verslą) principas buvo pradėtas taikyti 1970 metais to meto žymių mokslininkų įvairiuose valstybėse ir sėkmingai plėtojamas iki šių dienų (pvz., J. S. Kakaliko ir S. Wildhorno JAV, P. C. Stenningo ir C. D. Shearingo Kanadoje, L. Jonhstono ir N. Southo Didžiojoje

¹⁹ *Plačiau žr.:* Bayley D. H. Social control and political change. – Princeton, NJ: Princeton University, Centre of International Studies, 1985.

²⁰ Parsons W. Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2001. P. 20.

²¹ George B., Button M. Private Security. – Leicester: Perpetuity Press, 2000. Vol. 1. P. 45

²² Андреева Е. Г. Антикriminalная деятельность частных детективных и охранных предприятий. Дисертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2000.

²³ Vaišvila A. Etatizmas – konceptuali teisinės sistemos reformos kliūtis// Teisės problemos, 1997. Nr. 3. P. 24; Žilinskas D. Ar lipsime į medį iš viršaus? Kai kurie probleminiai Lietuvos administracinės teisės sampratos aspektai// Justitia, 2000. Nr. 1. P. 35.

Britanijoje, L. Van Outrive Belgijoje, A. Laitinen Suomijoje, U. Rosenthalo ir B. Hoogenboomo Olandijoje, P. Robert'o Prancūzijoje ir kitų autorių įvairiuose valstybėse). Žinoma, viešųjų ir privačių interesų ribą nustatyti kartais yra sunku, nes ta riba yra nepastovi. Kita vertus, viešųjų ir privačių teisėtvarką palaikančių subjektų skirtumas šiandien tampa nereikšmingas, nes tiek policija, tiek privačios saugos struktūros bendrai imasi atsakomybės už teisėtvarkos administravimą ir teisėtvarkos paslaugų teikimą. Be to, net valstybės vaidmenį šioje srityje negalime laikyti skirtu išimtinai viešojo intereso saugumo poreikiams tenkinti. Valstybė ne tik suteikia privatiems subjektams įgaliojimus valdyti teisėtvarkos procesą, bet ir skatina saugos paslaugų teikimą vartotojams už atitinkamą mokestį. Toks požiūris skatina manyti, kad privatūs teisėtvarką palaikantys subjektai nėra išimtinai tarnaujantys privatiems interesams, nes jie vis labiau pastebimi vykdant viešojo intereso saugumo užtikrinimo funkcijas ir komplektuojami iš tų pareigūnų, kurie dirba policijoje ir kitose viešose teisėtvarkos institucijose.

Reziumuojant galima teigti, kad viena efektyviausių viešųjų ir privačių interesų suderinimo priemonių yra rinka. Viešas ir privatus glaudžiai susiję naujais tarpusavio ryšiais, todėl kartais sunku atskirti viešą sritį nuo privačios. Teisėtvarkos užtikrinimo procesas šiandien pertvarkomas atsižvelgiant į naujai susiklosčiusius rinkos santykius ir socialines – ekonomines sąlygas.

---

²⁴ Shearing C. D. The Relation between Public and Private Policing // Tonry M. and Morris N. (eds.). Modern Policing. – Chicago: Chicago University Press, 1992. P. 399 – 434.

2. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje dalyvaujantys subjektai

2.1. Policija kaip viešasis subjektas dalyvaujantys viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje

Prie viešųjų subjektų dalyvaujančių viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje pirmiausiai derėtų priskirti policiją, kuri pagal savo paskirtį turi plačiausius įgaliojimus šioje srityje. Todėl darbe tikslinga būtų policiją vertinti socialiniu, teisiniu ir organizaciniu aspektu, kurie tarpusavyje glaudžiai susiję ir kyla vienas iš kito. Teisėtvarkos institucijų valdymo organizavimas turi svarbią reikšmę nagrinėjant policijos veiklos socialinę paskirtį ir jos efektyvumo kriterijus, todėl visų pirma reikia išsiaiškinti šios veiklos turinį, tikslus ir įgyvendinimo būdus ir, antra, apibrėžti bendrąją policijos funkciją.

Užsienio valstybėse socialiniais policijos veiklos aspektais buvo susidomėta XX a. antroje pusėje, kada buvo pradėtas kurti bendruomenės teisėtvarkos (Community policing) modelis, numatantis policijos ir visuomenės tarpusavio santykių stiprinimą. Vienas žymiausių šio modelio tyrinėtojų buvo J. Aldersonas,²⁵ kuris 1979 m. išleido pranešimą apie naujas policijos socialinės veiklos idėjas. Policijos socialinės veiklos tikslas – stiprinti socialinius ryšius su gyventojais ir įsitraukti į gyventojų bendruomenę, tapti bendruomenės integralia dalimi. Taigi, policija savo veiklą nukreipia ne į nusikalstamumo kontrolę, bet į teisės pažeidimų prevenciją siekdama pašalinti individo nesaugumą lemiančius veiksnius. Šios teorijos šalininkai (D. Bayley, S. Mastrofskis, N. Fieldingas, L. Shermanas, R. Trojanowiczius, B. Bucqueroux ir kt.), tyrinėję policiją kaip socialinės tvarkos garantą, įrodė, jog teisėtvarka rezultatyviau užtikrinama derybomis su piliečiais ir visuomene, o ne taikant administracinius poveikio metodus. Pirmenybė teikiama socialinei kontrolei (social control), kurios efektyvus vykdymas leidžia derinti policijos naudojamas priemones ir žmogaus teisių, laisvių ir teisėtų interesų garantijų sistemą. N. Fieldingas ir J. E. Eckas, lygindami įvairius teisėtvarkos palaikymo modelius, nustatė socialinės kontrolės pranašumą, palyginus su nusikalstamumo kontrole (crime control).²⁶ Socialinė kontrolė naudojama kaip priemonė siekiant sustiprinti socialinę tvarką ir viešąjį saugumą, nes socialinė netvarka ir viešosios tvarkos pažeidimai daro didesnę poveikį žmogui ir jo visuomeniniam gyvenimui nei nusikaltimai.

²⁵ Alderson J. C. Policing Freedom: Dilemmas of Policing in Western Democracies. – Plymouth: MacDonald and Evans, 1979.

²⁶ Fielding N. Enforcement, Service and Community Models of Policing// Saulsbury W., Mott J., Newburn T. (eds.). Themes in Contemporary of Policing. – London: Routledge, 1996. P. 51; Eck J. E. Alternative futures of policing//

Be bendruomenės teisėtvarkos modelio, policijos socialinėje veikloje randami kiti du svarbūs policijos veiklą pabrėžiantys tipai, kurie kartu yra policijos veiklos efektyvumą lemiantys veiksniai:

1) policijos kaip į problemas orientuotos veiklos modelis (problem-oriented policing). Šį modelį visapusiškai ištyrinėjo H. Goldsteinas.²⁷ Jis pateikė tyrimų išvadą, jog policija pati save iš vidaus suvaržo nesugebėjimu kovoti su socialinėmis negaliomis – netvarka ir nusikalstamumu, todėl savo veiklą privalo tiesiogiai nukreipti į šių problemų sprendimą visuomenėje;

2) policijos kaip socialinės paslaugos veiklos modelis (social service policing). Šio modelio šalininkai (M. Punchas, T. Nayloras²⁸, M. Stephensas, S. Beckeris²⁹ ir kt.) vertina policijos kaip socialinės paslaugos teikėjos vaidmenį sprendžiant bendruomenės problemas. Policijos pareigūnas tampa bendruomenės pagalbiniu, kuris palaiko nekonfliktinius ryšius būdamas arčiau gyventojų.

Nors šie du tipai gali egzistuoti kaip atskiros policijos socialinės veiklos formos, tačiau detalesnė jų analizė leidžia teigti, jog dėl bendrų bruožų jie gali būti įtraukti į bendruomenės teisėtvarkos modelį ir nagrinėjami kartu su šiuo reiškiniu.

Socialinis policijos veiklos tipas išskiriamas ir Rusijos mokslininkų (J. E. Avrutino, J.P.Solovėjaus) darbuose, kuriuose pabrėžiamas pagrindinis tokio tipo funkcionavimo mechanizmas – įtraukti visuomenę į teisėtvarkos užtikrinimo problemų sprendimą bei į kiekvieną visuomenės narį žiūrėti kaip į klientą, kuriam reikalinga visokeriopa socialinė pagalba. Būtina plėsti tas socialinio pobūdžio funkcijas, kurios numatytų policijos socialinę paskirtį, išplėstų jos dalyvavimą visuomenėje ir, prireikus, nustatytų galimybę taikyti administracinę prievartą pagal savo jurisdikciją.

Įvertinus policijos veiklos socialinius aspektus kyla poreikis apibrėžti bendrąją policijos funkciją. Aiškinamųjų žodžių žodyne terminas funkcija (lot. *functio*) suprantamas kaip vaidmuo, kurį atlieka organizacija visuomenėje ar organizmo viduje; tai veikla, kuria kas nors siekia tikslo įvykdymo³⁰.

Policija, būdama socialinio valdymo sistemos dalis, privalo turėti tokią veiklos kryptį, kuria būtų nusakomas jos vaidmuo visuomenėje ir kuri būtų nukreipiama į iškelto tikslo siekimą,

Weisburd D., Uchida C. and Green L. (eds.). *Police Innovation and Control of the Police: Problems of Law, Order and Community*. – New York: Springer – Verlag, 1993. P. 59–79.

²⁷ Goldstein H. *Problem - Oriented Policing*. – New York: McGraw – Hill Publishing Company, 1990.

²⁸ Punch M. & Naylor T. *The police: a social service* // *New Society*, 1973. No. 24. P. 358–361.

²⁹ Stephens M. *Care and Control: The Future of British Policing* // *Policing and Society*. 1994. Vol. 4; Stephens M. and Becker S. *Police force, Police service: Care and Control in Britain*. – Basingstoke: Macmillan, 1994.

³⁰ *Illustrated Oxford Dictionary*. – Vilnius: Alma littera, 2001. P. 327.

t.y. savo veikla siekti sumažinti nesaugumo jausmą ir socialinę netvarką, užtikrinti saugumą ir tvarką gyvenamojoje vietovėje, didinti pasitikėjimą ne tik policija, bet ir kitomis teisėtvarkos institucijomis. Vadinasi, bendroji policijos funkcija – asmens, visuomenės viešojo saugumo ir viešosios tvarkos apsaugos, t.y. teisėtvarkos užtikrinimas.

Išsiaiškinus socialinį policijos veiklos aspektą ir apibrėžus bendrąją funkciją daroma išvada, jog bendra tikslinė policijos veiklos orientacija ir jos veiklos efektyvumo didinimas yra policijos funkcionavimo virtimas socialiai orientuota veikla, kuri vykdoma remiantis socialinėmis bei teisės normomis. Ja užtikrinama asmens, visuomenės ir valstybės interesų apsauga nuo nusikalstamų ir kitų neteisėtų veiksmų. Kita vertus, policijos socialinės paskirties turiniui atskleisti ir jos vaidmeniui nustatyti įtakos turi policijos teisinių ir organizacinių aspektų tyrinėjimai.

Policijos, kaip socialinės valdymo sistemos, vaidmuo ir paskirtis nustatoma jos veiklą reglamentuojančiais teisės aktais. Teisinis policijos veiklos reglamentavimas nustatomas ne tik nacionaliniuose (Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatyme, Lietuvos policijos reformos metmenų koncepcijoje, Teisinės sistemos reformos metmenyse ir kt.), bet ir tarptautiniuose teisės dokumentuose (Policijos deklaracijoje, Europos policininkų chartijoje ir kt.). Policijos teisinis statusas ir funkcijos pertvarkomos pagal teisinės valstybės modelį. Pastaruoju metu, policija laikoma savarankišku viešojo administravimo subjektu, vykdančiu įstatymus ir kitus teisės aktus bei administruojančiu viešąsias paslaugas. Tai rodo, jog policija turi teisės aktais reglamentuotą kompetenciją (valdymo uždavinius, teises ir pareigas, veiklos formas ir metodus), savitą valdymo struktūrą ir valdymo sistemą, teisę taikyti specialius valdymo metodus organizacine tvarka nepavaldiems subjektams.

Policijai keliami valdymo uždaviniai išvardyti Policijos veiklos įstatymo 5 straipsnyje, kurių įgyvendinimą lemia policijos paskirtis kovoti su netvarka, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. Reikia pasakyti, jog dėl tam tikrų politinių motyvų ir teisinės sistemos trūkumų policijos paskirtis iškraipoma, nes manoma, kad ji viena turi atsakyti už teisėtvarkos padėtį šalyje (pvz., policija turi rūpintis ne tik viešųjų, bet ir privačiųjų interesų saugumo poreikių užtikrinimu). Anksčiau buvo minėta, jog teisėtvarka apima visų teisės sistemos normų įgyvendinimą, kurį turi laiduoti visi visuomeninių santykių dalyviai. Teisėtvarkos subjektai yra ne tik valstybė, jos vykdomieji subjektai, bet ir piliečiai, bendruomeniniai judėjimai ir privačios komercinės struktūros, todėl teisėtvarkos palaikymas turi būti atitinkamai paskirstytas įvairiems institutams. Dėl šios priežasties vykstantys socialinės kaitos procesai turi įtakos kitokios policijos strategijos formavimui.

Policijos veiklos teisinė naujovė ta, kad policijai išskirti uždaviniai neribojami atskirų policijos rūšių, taip pat nenumatytos ir valdymo funkcijos, kurias atlikdavo viena ar kita policijos institucija. Policijos veiklos įstatyme numatyta policijos įstaigų sistema teritoriniu pagrindu ir jų atliekamos funkcijos organizaciniu požiūriu. Visa tai leidžia išskirti tris pagrindines policijos veiklos kryptis, kurių kiekviena atskirai turi savitą teisinę charakteristiką:

1) policijos administracinę veiklą (policijos įstaigos ir jų tarnautojai vykdydami suteiktus administracinius įgaliojimus, yra administracinių–teisinių santykių su piliečiais, įmonėmis, organizacijomis, dalyviai. Pavyzdžiui, policijos administracinėje veikloje dalyvauja Policijos departamento prie VRM vidaus administracijos bei Lietuvos viešosios policijos biuro struktūroje esančios tarnybos);

2) policijos vykdomą tardyminio pobūdžio veiklą (kalbama apie tardymo pobūdžio funkcijų vykdymą policijos veikloje: baudžiamosios bylos iškėlimą, tardymo veiksmus, kratų, poėmių atlikimą ir pan.);

3) policijos operatyvinę veiklą (tai dingusių be žinios asmenų, įtariamųjų, nusikaltėlių paieška ir kitos operatyvinės priemonės, įtvirtintos Operatyvinės veiklos įstatyme. Policijos operatyvinėje veikloje dalyvauja Lietuvos kriminalinės policijos biuro struktūroje esančios tarnybos).

Šių pagrindinių veiklos krypčių išskyrimas funkcinio požiūriu sukelia dviprasmiškus vertinimus susijusius su policijos ir kitų teisėtvarkos bei teisėsaugos institucijų vykdomų funkcijų dubliavimusi. A. Pumputis³¹, išanalizavęs Lietuvos teisėsaugos ir teisėtvarkos institucijų funkcijas, nurodo, jog dubliuojasi policijos ir kitų teisėtvarkos bei teisėsaugos institucijų (muitinės, valstybės saugumo tarnybų, prokuratūros) funkcijos atliekant nusikaltimų tyrimą ir teisės pažeidimų prevenciją. To būtų galima išvengti, jei teisėsaugos ir teisėtvarkos sistema būtų sukurta paskirsčius funkcijas šios sistemos subjektams, o ne atvirkščiai.

Atlikus policijos veiklą reguliuojančių teisės aktų lyginamąją analizę pastebėta, jog nemažai policijos veiklos funkcijų panaikinta ir perduota kitoms viešojo administravimo institucijoms, taip pat įstaigoms, ar privatiems subjektams (pvz., 2000 metais policija atsisakė tokių funkcijų kaip transporto priemonių registracija bei apskaita, kurią vykdė kelių policija ir kuri buvo perduota Vidaus reikalų ministerijos įsteigta valstybės įstaigai "Regitra"; policija atsisakė ir kovos su kontrabanda vykdymo funkcijos, kuri perduota Muitinės departamentui prie Finansų ministerijos, taip pat teikti išblaivinimo įstaigų paslaugas ir pan.). Tačiau išliko tam tikros veiklos funkcijos, kurių neturėtų vykdyti šiuo metu veikiančios policijos tarnybos.

Pavyzdžiui, tokia policijos funkcija kaip administracinių nuobaudų skyrimas turėtų būti perduota teisminėms institucijoms. Gana abejotina įstatymų leidėjo nuostata, leidžianti saugaus eismo priežiūrą išskirti kaip atskirą policijos uždavinį. Saugus eismas yra sudedamasis viešojo saugumo elementas, todėl šis uždavinys galėtų apimti ir būti priskirtas viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo uždaviniui. Universalumo principas, keliamas policijos pareigūnui, suteikia galimybę vykdyti beveik visus veiklos uždavinius ir funkcijas, įtvirtintus teisės aktuose. Būtina pažymėti, kad Policijos veiklos įstatyme nustatytų policijai keliamų uždavinių sąrašas nėra baigtinis, policijos veiklos objektus gali numatyti ir kiti šalies įstatymai.

Teisinio policijos veiklos reglamentavimo nustatymas leidžia ne tik įvertinti policijos paskirtį bei įtvirtinti bendrąją policijos funkciją socialinėmis ir teisinėmis normomis, bet kartu numatyti policijos kompetenciją, atsakomybę ir bendradarbiavimo su kitais subjektais teisinius pagrindus teisėtvarkos palaikymo srityje.

Atsižvelgiant į policijos socialinį vaidmenį ir jos paskirtį visuomenėje ieškoma būdų kurti optimalią policijos organizaciją. Būtinybė sukurti tinkamą policijos organizaciją, pabrėžiama Lietuvos mokslininkų (A.Šakočiaus, A. Laurinavičiaus, S. Kuklianskio ir kt.), nagrinėjusių policijos organizacijos funkcionavimo teorinius pagrindus, darbuose. Kaip organizacija, policija privalo tvarkytis pagal vadybos principus, kad pagal nustatytas funkcijas galėtų teikti naudą ir jos turėti (pvz., pasiekti geresnių rezultatų siekiant sumažinti nusikaltimų skaičių konkrečiame gyvenamajame rajone ar regione). Priešingu atveju tenka susidurti su uždara organizacija, veikiančia pačia sau,³² t.y. piliečiai ir visuomenė, kurių interesų apsaugos tikslais privalo veikti policijos organizacija, lieka nepastebėti. Tokia policijos organizacija praėjusį šimtmetį funkcionavo Lietuvoje, o jos veiklos kryptys buvo įtvirtintos 1990 m. gruodžio 11 d. priimtame Lietuvos Respublikos Policijos įstatyme³³. Dėl policijos veiksmų griežto apibrėžtumo ir akivaizdžios hierarchijos, tokią policijos organizaciją galima vadinti kvazikarine, t.y. organizacija, priklausančia nuo politinės situacijos³⁴. Dėl to policijos veikla darosi nerezultatyvi. Nagrinėjant policiją kaip organizaciją daromos dvi išlygos: pirma, policijos veiklos efektyvumo vertinimo, antra, policijos pareigūnų profesionalumo kaip policijos veiklos efektyvumo pagrindo.

---

³¹ Pumputis A. Teisėsaugos funkcijų sistemos klausimu// Kriminalinė justicija: mokslo darbai. – Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1997. T. 7 – 8. P. 185.

³² Pumputis A. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir jos įgyvendinimo mechanizmas. – Vilnius: LTA Leidybos centras, 2000. P. 45.

³³ Valstybės žinios, 1991. Nr. 2 – 22.

³⁴ Manning P. Organizational Work: Structuration of Environments// British Journal of Sociology, 1982. No. 33. P.122.

Policijos kaip organizacijos funkcionavimo pagrindas yra jos veiklos efektyvumas, pagal kurį galima spręsti apie tos organizacijos gebėjimą vykdyti teisėtvarkos palaikymo funkcijas. Svarbią reikšmę vertinant policijos veiklą turi pasirinktas valdymo modelis, taikomas policijos sistemai (centralizuotas, pusiau centralizuotas ar decentralizuotas)³⁵. Policijos veiklos efektyvumo didinimo klausimas yra vienas iš svarbiausių daugelio valstybių uždavinių. Policijos veiklos efektyvumas apibrėžiamas kaip pažanga, siekiant iškelto tikslo, o jo dimensija – kaip “realiai pasiekto rezultato priešprieša rezultatui, kurį norima gauti”³⁶. Ši pažanga pasiekama kuriant tobulą policijos organizaciją su aukštos kvalifikacijos personalu, ją nuolat aprūpinant geromis techninėmis priemonėmis bei rengiant tinkamą policijos veiklos efektyvumo vertinimo koncepciją. A.R.Moriarty ir M. W. Fieldas³⁷, tyrinėję policijos veiklos efektyvumo vertinimo kriterijus JAV, padarė išvadą, jog vertinant policijos pareigūnų veiklą svarbi ne vykdomosios valdžios ar aukštesnės policijos įstaigos, o gyventojų (mokesčių mokėtojų), kurių saugumo poreikius užtikrina policija, įtaka. Kaip matyti, vertinant policijos veiklos efektyvumą svarbu tai, kad čia vyrauja decentralizuotas policijos valdymo modelis.

Kitas svarbus policijos organizacijai įtaką turintis veiksnys yra vyraujanti praktika policijos veiklos efektyvumą sieti su nusikaltimų išaiškinamumu ir jo dinamika naudojant kiekybinius nusikalstamumo rodiklius. Toks požiūris neveiksmingas pats savaime dėl dviejų aplinkybių: pirma, baudžiamoji statistika negali būti tiksliai realią teisės pažeidimų padėtį nusakančiu instrumentu (tai reiškia, kad tokios statistikos naudojimas nuolat veda prie vertinimo ir prognozių klaidų), antra, nusikalstamumo padėtis visuomenėje priklauso nuo pačios visuomenės padėties, kuri sukelia visas neigiamas ir normų neatitinkančio elgesio formas. Policijos darbo efektyvumą sieti su nusikalstamumo dinamika reiškia sukurti reiškinį, kuris psichologijos ir vadybos mokslams žinomas kaip elgesys, nukreiptas į kontrolę. Šio reiškinio esmė pasireiškia tuo, kad žmogus daro tai, kas kontroliuojama, ko iš jo reikalauja vadovai.

Šių dviejų aplinkybių taikymas teisėtvarkos įgyvendinimo praktikoje sukelia neigiamų policijos veiklos padarinių: prarandamas gyventojų pasitikėjimas, piktnaudžiaujama tarnyba, neteisėtai naudojama jėga. Vienas iš policijos veiklos efektyvumo tyrinėtojų pradininkų Rusijoje – J. E. Avrutinas – įrodė, jog nusikalstamumo panaikinimo idėja per istoriškai trumpą laiką transformavosi į politinius policijos darbo efektyvumo vertinimo kriterijus. Tokiu atveju,

³⁵ Kuklianskis S. Policijos organizacijos ir veiklos principai// Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1998. T. 10 (2). P. 192–198.

³⁶ Butler A. J. P. Managing the Future: A Chief Constable's View// Leishman F., Loveday B. and Savage S. (eds.). Core Issues in Policing (2nd ed.). – Harlow: Longman, 2000. P. 305–320; Leonard V. & More H. W. Police organization and management (7th ed.). – Mineola, NY: The Foundation Press, 1987. P. 351.

³⁷ Moriarty A. R. & Field M. W. Police officer selection: A handbook for law enforcement administrators. – Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1994.

valstybės priimamos priemonės netinkamai nukreipiamos prieš kriminalinės justicijos sistemos pareigūnus, įskaitant ir į policijos pareigūnus (pvz., taikomos tarnybinės nuobaudos ir pan.). Atitinkama ir tokių pareigūnų reakcija: objektyviai neturėdami galimybės garantuoti reikalaujamų įstatymų normų ir įvairių direktyvinių nurodymų veiksmingo įgyvendinimo, jie klautoja atitinkamos policijos tarnybos ar padalinio darbo rezultatus. Taip, policijos veikla gali paveikti ne tik policijos organizavimo ir veiklos procesus, teisėtvarkos užtikrinimo rezultatyvumą, bet ir teisėtvarkos institucijų autoriteto pripažinimą visuomenėje.

Pastaraisiais metais tarp mokslininkų vis akivaizdesnis tampa siekis pagrįsti pasikeitusius vyraujančius požiūrius dėl teisėtvarkos institucijų veiklos efektyvumo vertinimo. J.E.Avrutinas³⁸ ir J. P. Solovėjus³⁹ siūlo atsisakyti policijos veiklos kiekybinių vertinimo metodų, o policijos veiklos efektyvumą vertinti pasitelkus socialines (teisės, moralės, dorovės) normas, ypač atsižvelgti į gyventojų viešąją nuomonę. C. R. Swansonas ir R. W. Tayloras⁴⁰ pripažįsta naują policijos misiją, nukreiptą į kokybišką, aukšto profesionalumo lygio funkcijų vykdymą nustatant tinkamas veiklos formas ir metodus, profesionalios etikos ir kadru politikos standartus.

Iš pateiktų faktų matyti įvairių mokslininkų vienoda nuostata teisėtvarkos institucijų veiklos efektyvumo ir socialinių jo vertinimo kriterijų klausimais. Nesunku pastebėti, kad šiuos veiksnius įgyvendina žmonės, nuo kurių profesionalių žinių, meistriškumo, vertybinės orientacijos ir poreikių priklauso kokybiškas tarnybinių pareigų vykdymas. Įstatymą gali vykdyti tiek išsilavinęs, tiek negabus policijos pareigūnas. Tai sukeltų tik grįžtamąjį efektą. Sutinkant su daugelio mokslininkų nuomone manytina, kad policijos veiklos efektyvumą apibūdina policijos pareigūnų profesionalumas ir išsilavinimas, o bendrą policijos veiklos efektyvumą sudaro kiekvieno policijos pareigūno darbo efektyvumas.

Policijos pareigūnų profesionalumui keliamus reikalavimus akademinuose tyrimuose apibendrintai išdėstė B. J. Palombo, R. Sheehamas ir G. W. Cordneris. Vykdydami tarnybines pareigas policijos pareigūnai privalo remtis ne tik savo profesionalumu, bet ir vadovautis policijos socialinio vaidmens visuomenėje supratimu, būtinybe veikti aukštų etikos standartų pagrindu, mokėti nustatyti ir spręsti tiek kriminalinio, tiek nekriminalinio pobūdžio problemas ir pan. Anot R. Sheehamo ir G. W. Cordnerio, policijos pareigūnų žinios lyginamos su tuo, ką žino

³⁸ Аврутин Ю. Е. Эффективность деятельности органов внутренних дел: опыт системного исследования. – Санкт – Петербург, 1998.

³⁹ Соловей Ю. П. Правовое регулирование деятельности милиции в Российской Федерации. – Омск, 1993.

⁴⁰ Swanson C. R., Territo L. & Taylor R. W. Police administration: Structures, processes and behavior. – Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1998.

gydytojas, advokatas, mokytojas, verslininkas, kad tinkamai galėtų vykdyti savo funkcijas⁴¹. Teisėtvarkos palaikymo veikla nėra tokia elementari, kad galėtų būti vykdoma asmenų, neturinčių atitinkamo išsilavinimo. Neatsitiktinai A. Vollmeris⁴² dar 1936 metais suformulavo policijos pareigūnams būdingų profesionalių savybių sąrašą, kurios būtinos jam dėl efektyvių tarnybinių pareigų vykdymo, t.y. tokios asmeninės savybės kaip protas, talentas, simpatija žmonėms, taip pat įstatymų ir kitų teisės aktų žinojimas, bendros psichologijos ir psichiatrijos žinios, mokėjimas suteikti pirmąją medicinos pagalbą, atlikti savo veiklos mokslinę analizę ir pan.

Vadinasi, policijos pareigūnas, kaip specifinės profesionalios grupės atstovas, privalo gauti atitinkamą profesionalų išsilavinimą atsižvelgiant į vykdomų uždavinių ir funkcijų sudėtingumą bei įvairumą. Minėtos išvados akivaizdumas dar nereiškia, kad akivaizdus ir jos praktinio įgyvendinimo būdas. Bendra Lietuvos ir Vakarų Europos valstybių problema ta, kad nėra vienos nuomonės, kaip geriausiai parinkti žmogų į tarnybą, ko ir kaip mokyti policijos pareigūnus, kad vėliau jie tinkamai ir efektyviai galėtų vykdyti savo tarnybines pareigas.

Išnagrinėjus policijos veiklos efektyvumo vertinimo kriterijus ir policijos pareigūnų profesionalumo įtaką veiklos efektyvumui daroma išvada, jog policijos organizacijos veiklos efektyvumas suprantamas per gyventojų požiūrį ir pasitikėjimo šia organizacija prizmę. Tai priimtinausias, tinkamiausias ir plačiai naudojamas užsienio valstybėse teisėtvarkos institucijų veiklos kontrolės būdas. Policijos veiklos praktinė analizė leidžia numatyti šias policijos organizacijos funkcionavimo ir jos veiklos efektyvumo didinimo priemones: 1) policijos ir jos padalinių tarpusavio ryšių, bendradarbiavimo su kitomis teisėtvarkos, viešojo administravimo institucijomis, privačiomis įstaigomis, visuomene ir piliečiais stiprinimas; 2) nuolatinis policijos pareigūnų kvalifikacijos kėlimas siekiant sužinoti naujus įvairių teisės pažeidimų prevencijos, atskleidimo ir ištyrimo, santykių su visuomene užmezgimo būdus; 3) policijos pareigūnų profesionalaus rengimo gerinimas; 4) nuolatinis naujų technologijos priemonių diegimas policijos veikloje.

Išvardytų efektyvumo didinimo priemonių taikymas praktikoje leistų tinkamai vykdyti teisėtvarkos institucijų sistemos pertvarkymą organizacine prasme. Viena svarbiausių policijos plėtros krypčių yra policijos valdymo efektyvumo didinimas ir jos organizacinės sistemos tobulinimas atsižvelgiant į socialinius šios sistemos pokyčius.

---

⁴¹ Sheehan R. & Cordner G. W. *Police Administration* (3rd ed.). – Cincinnati, OH: Anderson Publishing Co., 1995. P. 437.

⁴² Vollmer A. *The Police and Modern Society*. – College Park, MD: McGrath Publishing, 1969. P. 222.

Apibendrinus socialinį policijos veiklos aspektą daroma išvada, jog nuo tinkamo policijos veiklos modelio pasirinkimo labai priklauso teisėtarkos palaikymo rezultatyvumas, žmogaus teisių ir laisvių, nuosavybės, visuomenės ir valstybės interesų apsauga, nesaugumo bei kitų neigiamų socialinių reiškinių mažėjimo tendencija. Minėti veiksniai leidžia ne tik nustatyti bendrąją policijos funkciją, bet ir sėkmingai vykdyti policijos valdymo sistemos reformą.

2.2 Privatūs subjektai.

2.2.1. Visuomenės saugos dariniai, dalyvaujantys palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą.

Visuomenės saugos darinius, reikėtų laikyti tas visuomenės narių grupes, kurios laisvanoriškai, bendrų įsitikinimų pagrindu dalyvauja palaikant viešąją tvarką. Pagrindiniai ir žinomiausi tokie visuomenės saugos dariniai yra Policijos rėmėjai, Šaulių Sąjunga, judėjimas „Stabdyk nusikalstamumą“.

Policijos rėmėjų veiklą reglamentuoja 1998 m. birželio 18 d. Policijos rėmėjų įstatymas⁴³ bei 2002 m. rugsėjo 20 d. Policijos generalinio komisaro įsakymu Nr.497 patvirtinti Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų nuostatai⁴⁴. Juose nurodoma, kad policijos rėmėjas yra netarnaujantis policijoje ar Lietuvos kariuomenėje, įskaitant kario savanorio tarnybą, Lietuvos Respublikos pilietis, savanoriškai talkinantis policijai įstatymų ir kitų teisės aktų bei šių nuostatų nustatyta tvarka. Pagrindinis policijos rėmėjų uždavinys yra padėti policijai įgyvendinti Policijos veiklos įstatyme nustatytus uždavinius. Pagrindinės policijos rėmėjų funkcijos yra padėti policijai:

1. užtikrinti žmogaus teises ir laisves;
2. saugoti viešąją tvarką;
3. prižiūrėti eismo saugumą;
4. kontroliuoti, kaip laikomasi aplinkos apsaugos ir tvarkymo reikalavimų;
5. užkardyti nusikaltimus bei kitus teisės pažeidimus ir padėti juos atskleisti;
6. įgyvendinti teisės pažeidimų prevencijos priemones;
7. teikti visokeriopą pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo nusikaltimų, kitų teisės pažeidimų ar nelaimingų atsitikimų, arba tiems, kurių būklė bejėgiška;
8. gelbėti žmones ir turtą stichinės nelaimės ar kito ypatingo įvykio, keliančio grėsmę žmonių gyvybei, sveikatai ar turtui, atveju;
9. kartu su teritorinių policijos įstaigų nepilnamečių reikalų policijos pareigūnais, vaikų teisių apsaugos bei savivaldos globos ir rūpybos darbuotojais lankytis asocialiose šeimose, siekiant užtikrinti nepilnamečių teises ir vykdyti vaikų nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją.

---

⁴³LR Policijos rėmėjų įstatymas 1998 m. birželio 18 d. Nr. VIII-800// Valstybės žinios 1998 Nr. 60-1705.

⁴⁴ Policijos generalinio komisaro įsakymas 2002 m. rugsėjo 20 d. Nr.497 „Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų nuostatai“

Reikia atkreipti dėmesį, kad policijos rėmėjai atlikdami jiems pavestas funkcijas, jas atlieka ne savarankiškai, o tik prižiūrint policijos pareigūnams. Analizuojant bendradarbiavimą tarp policijos rėmėjų ir policijos pareigūnų, pastebimos kelios problemos:

- policijos rėmėjų veiklai nėra skiriamas finansavimas, nors Policijos rėmėjų įstatyme numatyta, kad policijos rėmėjų veikla finansuojama iš valstybės biudžete Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos skirtų lėšų, iš specialių kovos su nusikalstamumu bei teisėtvarkos pažeidimais fondų, miestų ir rajonų savivaldybių bei visuomeninių organizacijų lėšų. Dėl šios priežasties policijos rėmėjai negali įsigyti liemenių su skiriamaisiais ženklais ir policijos rėmėjų ženklų.

- nėra respublikinio štabo koordinuojančio policijos rėmėjų veiklą šalyje.

- nėra koordinacinės veiklos tarp policijos rėmėjų, Šaulių sąjungos ir judėjimo „Stabdyk nusikalstamumą“

- nėra įsteigto jaunųjų policijos rėmėjų veiklą koordinuojančio štabo, nors nuostatuose tai yra numatyta.

- jaunųjų policijos rėmėjų veiklą šiuo metu koordinuoja nepilnamečių reikalų inspektoriai bei pedagogai, dėl ko padidėja darbo krūvis ir jie atitraukiami nuo tiesioginių funkcijų vykdymo.

Tokios problemos galėtų būti išspręstos jeigu:

1. būtų įkurta respublikinė policijos rėmėjų koordinacinė taryba, kuri kontroliuotų šalies policijos rėmėjų veiklą, spręstų iškylančias problemas bei teiktų pasiūlymus policijos pareigūnų ir policijos rėmėjų veiklos tobulinimui.

2. būtų įsteigtas jaunųjų policijos rėmėjų koordinacinis štabas, kuris koordinuotų būrelių ir jų tarybų veiklą, kvieštų jaunųjų policijos rėmėjų vadovų susirinkimus, teiktų pasiūlymus policijai bei kitoms suinteresuotoms institucijoms dėl jaunųjų policijos rėmėjų darbo gerinimo, jų narių skatinimo, vasaros stovyklų organizavimo, numatytų kitas priemones, skatinančias vaikus burtis į minėtą judėjimą.

Šaulių sąjungos kaip visuomenės saugos darinio, dalyvaujančio palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, veiklą reglamentuoja LR Šaulių sąjungos įstatymas⁴⁵ priimtas 1999 m. gegužės 11 d.. pagal jo 3 str. Sąjunga yra savanoriška, pilietinės savignyos savaveiksmė visuomenės organizacija, stiprinanti valstybės gynybinę galią, ugdanti pilietiškumą ir tautinį sąmoningumą, plėtojanti valstybės gynybos švietėjišką veiklą, teikianti pagalbą policijai bei civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms. Šaulių sąjunga taikos metu:

⁴⁵ LR Šaulių sąjungos įstatymas 1999 m. gegužės 11 d. Nr. VIII-375 // Valstybės žinios 1997, Nr.69-1736.

- 1) stiprina Lietuvos valstybės nepriklausomybę;
- 2) rengiasi pilietinei savigynai ir ginkluotai krašto gynybai;
- 3) ugdo pilietiškumą, pagarbą Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir pasitikėjimą nacionaliniais institutais;
- 4) puoselėja tautos etninę kultūrą;
- 5) dalyvauja rengiant piliečius visuotiniam pilietiniam ir ginkluotam pasipriešinimui karo grėsmės ir okupacijos atveju;
- 6) padeda krašto apsaugos struktūroms rengti mobilizacinę rezervą;
- 7) Sąjungos sudarytose su policija bendradarbiavimo sutartyse nustatyta tvarka teikia pagalbą policijai palaikant viešąją tvarką, kovojant su nusikalstamumu bei sustiprinant valstybės sienų apsaugą;
- 8) Sąjungos sudarytose su civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijomis bendradarbiavimo sutartyse nustatyta tvarka teikia pagalbą civilinės saugos ir gelbėjimo sistemos institucijoms atliekant gelbėjimo darbus bei likviduojant ekstremalių įvykių sukeltus padarinius.

Iš pateiktų šios organizacijos uždavinių mums artimiausias būtų 7 uždavinys, kur sutarčių pagrindu yra numatomas sąjungos ir policijos bendradarbiavimas. Tokia bendradarbiavimo sutartis tarp minėtų subjektų buvo pasirašyta 2006 m. balandžio 26 d., kurioje buvo numatytos bendradarbiavimo sritys:

1. viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo;
2. nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos;
3. nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimo ir tyrimo;
4. atliekant įvairias policijos priemones ir operacijas;
5. mokslo, technikos ir mokymo;
6. materialinio aprūpinimo;
7. kultūros ir sporto.

Galima paminėti kokius konkrečius veiksmus, dalyvaujant palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, šalys atlieka bendradarbiavimo procese: sprendžia bendros tarnybos viešajai tvarkai užtikrinti organizavimo klausimus, įgyvendina nusikalstamumo prevencijos programas, atlieka bendras operacijas, bendradarbiauja užtikrindamos eismo saugumą, teikia pagalbą užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą renginių metu, organizuoja bendras priemones ir projektus, atlikdamos Šaulių sąjungos narių ir policijos pareigūnų teisės pažeidimų prevenciją, teikia visokeriopą pagalbą tiriant nusikalstamas veikas ir kt.

Lietuvoje judėjimas „Stabdyk nusikalstamumą“ savo veiklą pradėjo 1997 m. rugsėjo mėn.⁴⁶ Per šį laikotarpį judėjimas išplito visoje Lietuvoje. Judėjimą „Stabdyk nusikalstamumą“ derėtų traktuoti kaip visuomeninę organizaciją, kurios pagrindinis tikslas - rengti ir įgyvendinti priemones siekiant užkirsti kelią nusikalstamumui ir kitiems teisės pažeidimams. Grupė ir skyrius yra pagrindiniai šios organizacijos struktūros elementai. Organizacijos skyriai steigiami teritoriniu principu, todėl gali būti seniūnijos, miesto, rajono bei apskrities skyrių. Skyriaus veiklą koordinuoja skyriaus tarybos pirmininkas. Grupė yra mažiausia teritorinė organizacija. Grupės darbą koordinuoja jos seniūnas, renkamas per grupės susirinkimą. Grupės registruoja skyriai. Judėjimas „Stabdyk nusikalstamumą“:

- imasi priemonių užkirsti kelią nusikaltimams arba mažina jų vykdymo galimybes;
- padeda tiems žmonėms, kurie dėl įvairių priežasčių gali tapti nusikaltimo aukomis;
- ugdo visuomenės pasitikėjimą savo jėgomis ir padeda žmonėms tapti artimesniems;
- planuoja įdomius, dėmesį traukiančius renginius jaunimui apie antisocialinio elgesio pavojingumą;
- aiškina gyventojams, kaip galima apsisaugoti nuo nusikaltimų ir ką daryti jiems įvykus.

Manytume, kad šio judėjimo dėka turėtų gerėti policijos ir visuomenės santykiai. Taip pat aišku, kad be policijos pagalbos šis judėjimas negalėtų sėkmingai plėtotis. Policija šiai organizacijai turi teikti tiek dalykinę, tiek metodinę pagalbą.

Apibendrinant informaciją apie visuomenės saugos darinius, dalyvaujančius palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, galima konstatuoti, kad jų veikla tiesiogiai siejasi su policijos veikla, jos savarankiškai veikti šioje srityje neturi teisinių įgalinimų.

---

⁴⁶ 1997 m. rugsėjo 12 d. buvo patvirtinti judėjimo „Stabdyk nusikalstamumą“ įstatai.

2.2.2. Privatūs komerciniai saugos subjektai.

Privačios saugos rinkos kūrimasis ir plėtra, Lietuvoje šis procesas prasidėjo XX a. pabaigoje 1992 m. spalio 25 d. priėmus Lietuvos Respublikos Konstituciją, įtvirtinusią pagrindinius žmogaus teisių ir laisvių apsaugos principus, ir 1993 m. kovo 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybei nutarimu Nr. 160 patvirtinus „Asmens ir turto saugos nuostatus“⁴⁷, kurie suteikė asmenims teisę organizuoti asmens ir turto saugą. Realiai privačios saugos rinkos kūrimosi pradžia laikomi 1994 metai, kada vidaus reikalų įstaigų sistemoje buvo sukurta privačių saugos tarnybų veiklos kontrolės sistema ir išleistos pirmosios metodinės rekomendacijos asmenims, norintiems vykdyti asmens ir turto saugos funkcijas atsižvelgiant į jau funkcionuojančių privačių saugos įmonių veiklos specifiką. Minėtos aplinkybės nulėmė privačių saugos struktūrų bei jų filialų skaičiaus didėjimą 1994–1998 metais, kada pradėjo kurtis saugos rinka Lietuvoje.

Atlikti privačios saugos rinkos tyrimai⁴⁸ Lietuvoje leidžia prognozuoti, jog ateityje privačių saugos tarnybų ir jų filialų, ypač įmonių įkurtų saugos struktūrinių padalinių, mažės, nes išlaidos personalui rengti, šaunamiesiems ginklams ir specialiosioms priemonėms įsigyti, licencijoms gauti ir t.t. gana didelės, todėl ne kiekviena įmonė galės išsilaikyti konkurencinėje saugos paslaugų rinkoje. Tokiomis sąlygomis pradeda veikti atrankos dėsniai, pagal kuriuos saugos rinkoje išsilaikys tik tos privačios saugos struktūros, kurios turės galimybę greitai apskaičiuoti ir išanalizuoti rinkos struktūrą ir pagal jos reikalavimus pasiūlyti aukštos kokybės saugos paslaugas. Susidaro tokia padėtis, kai neužtenka vienos rinkos konjunktūros apskaitos ir analizės, o reikalaujama prognozavimo įgūdžių, kurie leistų įvertinti būsimas veiklos kryptis. Nekyla abejonių, kad būtent šios aplinkybės artimiausiu metu nustatys saugos paslaugų rinkos struktūrą, veiklos kryptis bei teisinės sąlygas.

Pagrindinis privačios saugos veiklos tikslas yra klientų teisių ir teisėtų interesų apsauga, kuris reiškiasi per saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo funkcijų vykdymą. Siekdamos šio tikslo privačios saugos struktūros formuoja pagrindines veiklos kryptis, kurias įtvirtina atitinkamuose teisiniuose dokumentuose. Dabartiniu metu pagrindinis teisės aktas reglamentuojantis privačių saugos struktūrų veiklą yra LR asmens ir turto saugos įstatymas priimtas 2004 m. liepos 8 d.⁴⁹ Šis įstatymas reglamentuoja privačių juridinių asmenų vykdomą ginkluotą ir neginkluotą asmens ir turto saugą, ją vykdančių apsaugos darbuotojų teises bei

⁴⁷ Valstybės žinios, 1993. Nr. 10 – 250.

⁴⁸ Kalesnykas R. Privatizacijos procesai teisėtvarkoje: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01 S)/LTA.-V., 2002. p. 71.

pareigas, fizinės prievartos, specialiųjų priemonių bei šaunamųjų ginklų panaudojimo teisėtumo sąlygas, asmens ir turto saugos pagrindines licencijavimo nuostatas ir šios veiklos valstybinę priežiūrą. Apsaugos darbuotojas, vykdydamas asmens ir turto saugą, turi teisę:

- 1) nešiotis ir naudoti šaunamąjį ginklą;
- 2) nešiotis ir naudoti specialiąsias priemones, taip pat panaudoti fizinę prievartą;
- 3) įtardamas, kad asmuo rengiasi daryti ar daro administracinį teisės pažeidimą ar nusikalstamą veiką, reikalauti nutraukti neteisėtus veiksmus;
- 4) sulaikyti įtariamą teisės pažeidėją, užkluptą darant administracinį teisės pažeidimą ar nusikalstamą veiką, susijusią su saugomu objektu arba subjektu, ar tuoj po to. Sulaikytas asmuo nedelsiant turi būti perduotas policijai;
- 5) saugomame objekte tikrinti asmens dokumentus ir nustatyti asmens tapatybę, tikrinti asmenų turimus daiktus, taip pat tikrinti transporto priemonėse esančius krovinius bei su jais susijusius dokumentus, jei tame objekte galioja leidimų režimas;
- 6) turėdamas duomenų, leidžiančių įtarti, kad saugomame objekte rengiamas, daromas ar padarytas administracinis teisės pažeidimas ar nusikalstama veika, pareikalauti iš įtariamo teisės pažeidėjo parodyti su savimi turimus daiktus ir juos, gavus jo žodinį ar rašytinį sutikimą, apžiūrėti. Jei yra įtariamo teisės pažeidėjo rašytinis sutikimas, galima apžiūrėti ir patį asmenį. Be reikalaujamo sutikimo apsaugos darbuotojas neturi teisės apžiūrėti šiame punkte nurodytus daiktus ir asmenį;
- 7) kliento, juridinio asmens ar užsienio juridinio asmens filialo, kuriame yra saugos padalinys, valdymo organo rašytiniu pavedimu neįleisti į saugomą objektą kitų asmenų, išskyrus pareigūnus bei kitus asmenis, kuriems tokią teisę suteikia įstatymai;
- 8) reaguodamas į pavojaus signalus, naudotis transporto priemonėmis su oranžinės spalvos švyturėliais;
- 9) neleisti į saugomuose objektuose vykstančius masinius ar kitus renginius, kuriuose palaiko viešąją tvarką, asmenų, įtariamų bandant įsinešti uždraustus daiktus ar nesilaikančių nustatytų taisyklių, taip pat pašalinti iš saugomų objektų asmenis, pažeidusius viešąją tvarką ar kitus šiame punkte nurodytus reikalavimus.

Svarbi nuostata yra įtvirtinta minėto įstatymo 14 straipsnyje, t.y., kad saugos tarnybos, saugos padaliniai ir policija bei kitos teisės saugos institucijos bendradarbiauja užtikrinamos viešąją tvarką, visuomenės saugumą, administracinių teisės pažeidimų ir nusikalstamų veikų prevenciją bei atskleidimą.

---

⁴⁹ LR asmens ir turto saugos įstatymas 2004 m. liepos 8 d Nr. IX-2327 // 2004 07 27, Nr. 116-4317

Pasak R. Kalesnyko⁵⁰ galima būtų išskirti kai kurias privačių saugos struktūrų veiklos kryptis:

1) techninė sauga (šios veiklos krypties esmė – techninių saugos sistemų, įrengtų klientų objektuose, stebėjimas bei reagavimas į gaunamus signalus: pavojus, užpuolimus, gaisrus, sistemos įjungimus ir išjungimus, elektros įtampos dingimus ir pan. Visi šie signalai registruojami centrinio valdymo pulto kompiuteriuose ir archyvuojami. Pavyzdžiui, privačios saugos tarnybos Falck Security, Komanda, Manteka ir Ko ir kitos techninei apsaugai užtikrinti didžiausiuose Lietuvos miestuose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose ir Panevėžyje) įrengia centrinius valdymo pultus bei organizuoja reagavimo ekipažus;

2) fizinė sauga (šios veiklos krypties esmė – objektų saugumo užtikrinimas. Fizinę saugą sudaro šios saugos rūšys: a) objektų apsauga; b) asmens apsauga; c) masinių renginių apsauga. Bene didžiausią privačios saugos rinkos dalį užima privačių saugos darbuotojų vykdomos objektų (prekybos įmonių, butų, gyvenamųjų namų ir t.t.) saugumo užtikrinimo funkcijos, mažiau – asmens saugumo (kliento gyvybės, sveikatos apsauga, pagalba ekstremaliose situacijose) ir masinių renginių apsaugos (koncertų, komercinių ir sporto renginių) funkcijų vykdymas);

3) patruliavimas (ši teikiama paslauga yra efektyvi prevencinė priemonė, kuria naudojasi nemažai saugos tarnybų klientų. Pavyzdžiui, teikiant patruliavimo paslaugą privačios saugos tarnybos ekipažas reguliariai, keletą kartų per parą suderintu laiku patikrina objektą, susitinka su objekte dirbančiu apsaugos darbuotoju arba tam tikros kompanijos atsakingu darbuotoju, įvertina padėtį patalpose bei pastato išorėje (padidintos rizikos vietose). Pastebėjęs pažeidimus ekipažas imasi visų įmanomų priemonių, kad nebūtų padaryta dar didesnė žala, o operatyvinis centro darbuotojas informuoja saugomos įmonės atsakingą asmenį);

4) inkasacija ir vertybių pervežimas (šios veiklos krypties esmė – užtikrinti saugų materialinių lėšų ir kitų vertybių pervežimą bei jų apdorojimą (rūšiavimą, perskaičiavimą, pakavimą). Tai nauja veiklos kryptis, kurią sėkmingai galima įgyvendinti net keliose valstybėse. Pavyzdžiui, privati saugos tarnyba Falck Security yra vienintelė kompanija Lietuvoje, galinti apsiginklavusi lydėti materialines lėšas ir vertybes per visas Baltijos šalis pervežančias transporto priemones, remiantis viena sutartimi);

5) saugos sistemų – vaizdo, praėjimo kontrolės ir gaisro – įrengimas, eksploatavimas bei priežiūra (įrengus šias sistemas galima operatyviai gauti informacijos apie įvykius saugomame objekte, pavyzdžiui, centriniam pultui gavus įsilaužimo arba užpuolimo signalą

---

⁵⁰ Kalesnykas R. Privatizacijos procesai teisėtvarkoje: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01 S)/LTA.-V., 2002. p. 77-78.

radijo kanalu privačios saugos tarnybos operatyvinis centras šią informaciją perduoda reagavimo ekipažui, kuris atitinkamai reaguoja į įvykį ir gali tiksliau planuoti savo veiksmus)

Be abejo, tai tik dalis privačių saugos struktūrų vykdomų uždavinių, nes pastaruoju metu atsiranda vis daugiau teikiamų saugos paslaugų. Privatus saugos sektorius vykdo nuteistųjų asmenų konvojavimo ir saugojimo, kalėjimų apsaugos, saugumo užtikrinimo, tvarkos palaikymo ir kitas policijai priskiriamas funkcijas

Kai kurios privačios teisėtvarkos institucijų funkcijos ir vykdoma veikla yra tradiciškai perimtos iš viešojo sektoriaus, tuo tarpu kitos yra naujos. Daugeliui tai gali asocijuotis su viešuoju sektoriumi. Geriausias to pavyzdys tas, kad uniformuoti privačia komercine iniciatyva veikiantys pareigūnai patruliuoja viešose vietose, parduotuvėse, oro uostuose, metro, laisvalaikio renginių metu ir parkuose konkuruoja su policija ir taip sudaro naujas galimybes įsitvirtinti privačiai policijai

Daroma išvada, jog privačių saugos struktūrų veiklos kryptių nustatymas rodo: pirma, privačių saugos tarnybų teikiamų saugos paslaugų įvairovę, antra, privačių saugos tarnybų teikiamų paslaugų tikslinį kryptingumą – teisės pažeidimų prevenciją. Būtent pastaroji veiklos kryptis yra būdingiausias privačios saugos rinkos požymis, leidžiantis ją atskirti nuo kitų viešųjų saugos subjektų vykdomos veiklos. Privačių saugos struktūrų vykdomos teisės pažeidimų prevencijos, kaip savarankiškos teisėtvarkos palaikymo priemonės, veiklos svarbą lemia tai, kad: 1) tokia veikla yra humaniškesnė priemonė nei prievarta, kuri skatina žiaurumą ir visuomenės dehumanizaciją; 2) šia veikla siekiama apsaugoti asmenis bei jų nuosavybę nuo neteisėtų veiksmų (prievartos taikymo atvejų mažinimas teigiamai veikia visuomenės moralę, vadinasi, ir teisėtvarką); 3) šia veiklos kryptimi siekiama apsaugoti klientus nuo moralinės ir materialinės žalos (tikslas – klientui turi būti padaryti kuo mažesni nuostoliai); 4) ji yra efektyviausias klientų teisių ir teisėtų interesų, nuosavybės apsaugos, viešojo saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimo būdas.

3. Viešųjų ir privačių saugos subjektų derinimo problemos ir jų sprendimo būdai viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje.

3.1. Organizacinės – funkcinės policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidos viešosios tvarkos ir viešojo saugumo užtikrinimo srityje.

Bandytas modeliuoti policijos ir privačių saugos struktūrų santykius Lietuvoje siejamas su valstybės pasirinkta pozicija optimalaus teisėtvarkos palaikymo modelio kūrimo atžvilgiu (viešas, privatus ar mišrus), kuriame būtų apibrėžtos šių struktūrų sąveikos ribos ir galimybės. Prieš tai atsiranda realus poreikis nagrinėti atskiro tyrimo reikalaujančias problemas: 1) organizacinės – funkcinės policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidas. Žinoma, tiek viešasis, tiek privatus teisėtvarką užtikrinantis subjektas vykdo komercinės saugos funkcijas, tačiau sudarytos teisinės ir verslo sąlygos atspindi skirtingą šių subjektų teisinį statusą. Dėl to galime susidurti su konkurencija, kuri atsiranda kaip blogai funkcionuojančios organizacinės sistemos padarinys. Mėginama siūlyti šios problemos sprendimo variantą atsižvelgiant į bendrą veiklos tikslų nustatymo kriterijus; 2) teisinės policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidas. Sutartinių ir administracinių – teisinių santykių, kurie pasireiškia bendradarbiaujant, nustatymas leistų aiškiau apibrėžti policijos ir privačių saugos struktūrų įgaliojimus vykdant asmens, jo turto, visuomenės saugumo užtikrinimo ir viešosios tvarkos palaikymo funkcijas.

Geriausias būdas derinti vienos organizacijos veiklą su kitos organizacijos veikla bei nustatyti jų tarpusavio santykius ir santykius su kitais subjektais, – transformuoti nekontroliuojamus veiksmus į kontroliuojamus.

Organizacinės – funkcinės policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidos bei dėl to atsirandančios problemos aktualios bei nagrinėjamos daugelio užsienio valstybių mokslininkų. C. D. Shearingo⁵¹, L. Noakso⁵² ir kitų autorių atlikti tyrimai skatina išvelgti gana įdomią tendenciją, kai dauguma policijos įstaigų ir jų vadovų oficialiai nepripažįsta privačių saugos struktūrų vaidmens ir galimo jų indėlio palaikant teisėtvarką dėl susiformavusio įtartino privačių saugos struktūrų įvaizdžio. Bandymai užmegzti pastovius santykius su tokiais

⁵¹ Shearing C. D. The relation between public and private policing// Tonry M. and Wilson N. (eds.). *Modern Policing*. – Chicago: University of Chicago Press, 1992.

⁵² Noaks L. Private Cops on the Block: A Review of the Role of Private Security in Residential Communities// *Policing and Society: An International Journal of Research & Policy*, 2000. Vol. 10. P. 148.

tarnybomis, kurios “netinkamai valdomos ir linkusios į korupciją”,⁵³ policijos atmetami ar paprasčiausiai ignoruojami. Panašus požiūris į privačias saugos struktūras vyravo ir Lietuvoje, kada privati saugos rinka dar tik kūrėsi. Susidariusi nepalanki padėtis privačios saugos rinkos atžvilgiu aiškinama per valstybės poziciją.

Nors pastaruoju metu siekiama nustatyti bendrą organizacinę – funkcinę policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos sistemą saugos paslaugų rinkoje, neigiamų veiklos derinimo tendencijų vis dar yra. Viena jų – konkurencijos, kaip nevienodų sąlygų bendrai veiklai vykdyti, sudarymas⁵⁴. Mums aktualu tyrinėti ne privačių saugos struktūrų veiklos konkurenciją, kurios dėl geresnės padėties saugos rinkoje varžosi tarpusavyje (tai sveikintinas ir priimtinas dalykas), bet viešojo (šiuo atveju – policijos) ir privataus (privačių saugos struktūrų) teisėtvarką palaikančių subjektų konkurenciją. Aiškiausiai konkurencijos įtaka policijos ir privačių saugos tarnybų veiklos derinimui pastebima nagrinėjant Lietuvos policijos Apsaugos organizavimo tarnybos (trumpiau – apsaugos policijos) ir privačių saugos struktūrų vykdomas asmens ir turto saugumo užtikrinimo bei tvarkos palaikymo funkcijas.

Vykstančios policijos sistemos reformos metu buvo pabrėžtas policijos vykdomos komercinės funkcijos atsisakymas, o šią nuostatą įtvirtino 2000 m. spalio 17 d. priimtas Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas.⁵⁵ Tačiau apsaugos policijos padaliniai, kaip savarankiški verslo subjektai, ir toliau sėkmingai vykdo šią funkciją. Tuo remdamiesi galime daryti išvadą, jog vyraujanti viešųjų teisėtvarką palaikančių subjektų monopolija ne tik neleidžia tinkamai plėtotis saugos paslaugų rinkai, bet ir nustatyti policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidas.

Panašias arba tokias pačias apsaugos policijai paslaugas teikia ir privačios saugos tarnybos, kurios taip pat už atitinkamą mokestį rūpinasi tiek viešųjų, tiek privačiųjų interesų saugumo poreikiais. Organizacinis – funkcinis privačių saugos struktūrų ir policijos veiklos derinimo pobūdis turėtų nulemti vienodą tikslą – rūpintis asmenų teisių ir teisėtų interesų (gyvybės, sveikatos, nuosavybės ir pan.) apsauga, palaikyti tvarką viešose ir privačiai valdomose vietose, tačiau, kita vertus, numatytos šio tikslo siekimo priemonės yra nevienodos. Ši keliami hipotezė aiškinama tuo, jog privačioms saugos struktūroms tenka konkuruoti su tokia “verslo”

---

⁵³ Stenning P. C. Private Police and Public Police: Toward a Redefinition of the Police Role// Loree D. J. (ed.). Future Issues in Policing: Symposium Proceedings. – Ottawa: Minister of Supply and Services Canada, 1989. P.169–192.

⁵⁴ Pagrindiniai konkurencijos principai, nustatantys konkurencijos sąlygas ir nesąžiningos konkurencijos pagrindus, yra įtvirtinti 1999 m. kovo 23 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtame Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme. *Plačiau žr.:* Valstybės žinios, 1999. Nr. 30–857.

⁵⁵ Valstybės žinios, 2000. Nr. 90 – 2777.

subjektu, kuris dėl suteiktų valdiškų privilegijų vyrauja saugos paslaugų rinkoje. Vadinasi, konkurencija saugos paslaugų rinkoje tampa nesąžininga.

Problema kyla ne tiek dėl švyturėlių (mėlynos ar geltonos spalvos), kiek dėl vartotojų pasirinkimo. Saugos paslaugų vartotojai renkasi tuos paslaugų teikėjus, kurie greičiausiai reaguoja į įvyki ir turi daugiau teisių. Daugeliu atvejų pasirenkama policija, nes ji turi nemažai pranašumų privačių saugos tarnybų atžvilgiu.

Kaip matyti, išnagrinėta policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo padėtis liudija, jog konkurencijos vyravimas skatina perorientuoti minėtų teisėtvarką palaikančių subjektų santykius. Vadinasi, privačių saugos struktūrų ir policijos veikla turi būti derinama nustatant vienodas organizacines – funkcinės ir teisines jų veiklos derinimo prielaidas, bet prieš tai būtina nustatyti tokios veiklos paskirtį, ribas ir parametrus.

Taigi siekiant nustatyti bendrą organizacinę saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo sistemą būtina: pirma, pašalinti vyraujančią policijos ir privačių saugos struktūrų konkurenciją vykdant komercines asmens ir jo turto saugumo užtikrinimo funkcijas, antra, skatinti minėtų subjektų bendradarbiavimą; todėl tikslinga nagrinėti teisines policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidas.

3.2. Sutartinės ir administracinės – teisinės privačių ir viešųjų subjektų veiklos derinimo prielaidos viešosios tvarkos ir viešojo saugumo užtikrinimo srityje.

Nagrinėjant sutartines ir administracines – teises veiklos derinimo prielaidas, leistu sukurti optimalų bendros veiklos modelį ir jį pritaikyti prie naujų ekonominių ir rinkos sąlygų bei pašalinti vyraujančius neigiamus policijos ir privačių saugos struktūrų santykius

Policijos ir privačių saugos struktūrų veiklą reglamentuojančių teisės aktų analizė rodo, jog pasigendama teisėtų bendradarbiavimo sutarčių sudarymo nuostatų. Tiek Policijos veiklos įstatyme, priimtame 2000 spalio 17 d., tiek Policijos rėmėjų įstatyme, priimtame 1998 m. birželio 18 d., tiek LR asmens ir turto saugos įstatyme priimtame 2004 m. liepos 8 d. nėra normų, leidžiančių policijai ir privačioms saugos struktūroms sudarinėti bendradarbiavimo sutartis teisėtvarkos užtikrinimo pagrindu. Policijos veiklos įstatymo 8 straipsnyje⁵⁶ įtvirtintos policijos ir visuomeninių organizacijų bei gyventojų bendradarbiavimo galimybės, tačiau ne tarp policijos ir komercinių organizacijų. 1998 m. birželio 18 d. priimtame Policijos rėmėjų įstatyme⁵⁷ taip pat numatoma policijos ir gyventojų bendradarbiavimo galimybė. Minėti du teisės aktai daugiau skirti policijos ir visuomenės santykio modeliui, kitaip tariant, bendruomenės teisėtvarkos modeliui, o ne privačia komercine iniciatyva organizuotoms institucijoms, vykdančioms saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo funkcijas. Bandytas privačias saugos tarnybas priskirti prie policijos rėmėjų remiantis Policijos rėmėjų įstatymu yra utopiškas, nes policijos rėmėjai ne tik privalo kartu su policijos pareigūnais vykdyti jiems suteiktus įgaliojimus, bet jiems gali būti atlyginamos visos išlaidos, susijusios su pavestų pareigų vykdymu, o ne atvirkščiai.⁵⁸

Policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidos JAV, Japonijoje, Kanadoje, Rusijoje, Vokietijoje ir kitose Vakarų Europos valstybėse stabilizavosi tik tada, kai teisiškai buvo sureguliuoti bendradarbiavimo klausimai teisėtvarkos palaikymo srityje. Daugelyje pasaulio valstybių policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimo praktikoje nekyla problemų dėl veiklos krypties nustatymo, nes viešųjų ir privačių teisėtvarką palaikančių institucijų įgaliojimai vykdyti asmens, viešojo saugumo ir tvarkos apsaugą yra aiškiai atskirti. Pavyzdžiui, Olandijoje policijos ir privačios saugos veiklos ir atsakomybės sritys yra griežtai atskirtos, nes policija atsako už saugumą ir privačiose valdose, ir viešose teritorijose, tuo tarpu

⁵⁶ Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Seimo priimtas 2000 m. spalio 17 d., Nr. VIII – 2048// Valstybės žinios, 2000. Nr. 90 – 2777.

⁵⁷ Valstybės žinios, 1998. Nr. 60 – 1705.

⁵⁸ Valstybės žinios, 1998. Nr. 60 – 1705.

privati sauga atsako už saugumą privačiose, o apskritai – užsakovo valdose. Privačios saugos kompanijos Olandijoje saugo ne tik privačius namus, parduotuves, įmonių patalpas, bet ir tiltus, oro uostus, policijos nuovadas ir pan.⁵⁹ Vokietijoje, Prancūzijoje, Austrijoje privačios saugos struktūros bendradarbiavimo sutarčių su policija pagrindu palaiko viešąją tvarką metro ir geležinkelių stotyse, oro uostuose, persekioja asmenis, piešiančius ant sienų ar gadinančius turtą, bei vykdo kitas teisės pažeidimų prevencijos funkcijas.⁶⁰ Kaip rodo Vakarų Europos, JAV ir kitų valstybių patirtis, teisiškai reglamentuoti sutartiniai policijos ir privačių saugos struktūrų santykiai leidžia net tik tikslingai paskirstyti pajėgas ir priemones, bet ir skatinti tokių bendrų veiksmų gausėjimą. Kiekvienos valstybės nacionalinėje teisėtvarkos palaikymo sistemoje privačios saugos kompanijos sudaro ruošiamų teisės pažeidimų ar konkrečios neteisėtos veiklos pirminę signalinę posistemę (pvz., gavusios duomenų apie ruošiamus ar daromus teisės pažeidimus privačios saugos kompanijos nedelsdamos informuoja policiją). Policija ar kitos teisėtvarką palaikančios institucijos tiesiogiai vykdydamos nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimo ir tyrimo funkcijas sudaro antrą signalinę posistemę.

Galima sakyti, jog Lietuvoje nagrinėjant policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo klausimus susiduriama su sutartinių santykių teisinio reguliavimo problema. Dėl to atsiranda poreikis ir būtinumas teisiškai detaliau reglamentuoti teisinius santykius, juos įtvirtinti ne tik Asmens ir turto saugos įstatyme, Policijos veiklos įstatyme, bet ir kituose saugios aplinkos užtikrinimo tvarką nustatančiuose teisiniuose dokumentuose, taip pat numatyti privačių saugos struktūrų organišką įsiliejamą į bendrą teisėtvarkos palaikymo sistemą. Anot A.Urmono, teisiškai reglamentuotas, detaliai apgalvotas ir racionaliai organizuotas šių subjektų bendradarbiavimas yra vienas iš svarbiausių teisėtvarkos paslaugų efektyvaus teikimo požymių.⁶¹ Policijos ir privačių saugos struktūrų sutartinių teisinių santykių aspektų nustatymą, reglamentavimo būtinumą ir tikslingumą lemia du veiksniai: pirma, sutartiniai santykiai, atsirandantys bendradarbiaujant, grindžiami bendrais ypatumais, būdingais tiek viešųjų, tiek privačių teisėtvarką palaikančių institucijų veiklai. Minėtas institucijas vienija vienodi tikslai ir uždaviniai, o kartais sutampa ir veiklos sritys, taikomi administracinės veiklos metodai bei formos; antra, egzistuoja objektyvus poreikis policijos ir privačių saugos struktūrų kompetencijai priskirti šiuos išteklius: žmogiškuosius, informacinius, technologinius, finansinius, materialinius ir kt. Įstatymais reglamentuotas bendradarbiavimas leistų ne tik padidinti šių subjektų veiklos

---

⁵⁹ Heuker of Hoek J. G. J. Saugos rinkos Olandijoje teisiniai ir organizaciniai pagrindai // Rizikos faktorius, 1999. Nr. 5–6. P. 26.

⁶⁰ Крысин А. В. Безопасность предпринимательской деятельности. – Москва: Финансы и статистика, 1996. С. 58.

⁶¹ Urmonas A. Privačių saugos struktūrų veiklos teisinės ribos // Rizikos faktorius, 1999. Nr. 5–6. P. 53.

efektyvumą, bet ir realiai išplėsti kiekvienos iš bendradarbiaujančios šalies galimybes, o tai labai svarbu stabilizuojant teisėtvarkos padėtį valstybėje.

Siekiant teisiškai reglamentuoti policijos ir privačių saugos struktūrų sutartinius santykius būtina: 1) numatyti policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimo tikslus, uždavinius ir funkcijas; 2) įtvirtinti pagrindinius bendradarbiavimo principus (teisėtumas, kompetencijos atskyrimas, viešųjų ir privačių interesų suderinamumas ir kt.); 3) apibrėžti bendradarbiavimo tvarką ir procedūrą; 4) griežtai atskirti bendradarbiaujančių šalių veiklos sritis; 5) nustatyti bendradarbiavimo sutarčių sudarymo atvejus; 6) įtvirtinti policijos ir privačių saugos struktūrų pareigūnų teises ir pareigas, atsakomybės ir atskaitomybės tvarką; 7) apibrėžti šaunamojo ginklo ir specialiųjų priemonių naudojimo teisinės sąlygas.

Apibendrinant sutartines policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidas galima teigti, kad bendradarbiavimas gali būti sėkmingai plėtojamas tik tuo atveju, kai bendradarbiavimo sutartyse nustatomos abiem šalims naudingos teisinės ir organizacinės sąlygos, nes priešingu atveju konfliktinės situacijos yra neišvengiamos. Vadinasi, rengiant bendradarbiavimo sutartis būtina atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

1) pagrindinis policijos ir privačių saugos struktūrų tikslas – padėti viena kitai vykdant asmens, visuomenės saugumo užtikrinimo ir viešosios tvarkos palaikymo funkcijas;

2) policijos ir privačių saugos struktūrų patruliavimo maršrutus derinti prie policijos patrulių tarnybos vietų;

3) atsiradusios turtinės žalos atlyginimo tvarka (policija ar privati saugos tarnyba neturėtų prisiimti turtinės ar neturtinės atsakomybės dėl vienos ar kitos tarnybos partirtos žalos);

4) užtikrinti, kad privačių saugos tarnybų transporto priemonių žymėjimas (spalvinė gama, jos elementų išdėstymas) nekopijuotų policijos ir kitų specialiųjų tarnybų transporto priemonių dažymo, skiriamųjų ženklų, specialiųjų šviesos ir garso signalų;

5) užtikrinti, kad patruliuojant nebūtų pažeidžiami galiojantys įstatymai ir kiti teisės aktai (pvz., privačios saugos patrulinis reagavimo ekipažas, vykstantis į įvykio vietą, neturėtų pažeidinėti kelių eismo taisyklių).

Diskutuojant apie policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimą įtakos turi ne administracinių –teisinių prielaidų, kurios gali pasireikšti per privačių saugos struktūrų veiklos licencijavimą ir kontrolę, nagrinėjimas.

Privačios saugos veiklos licencijavimo paskirtis aiškinama dvejopai: pirma, negali būti varžomos piliečių teisės laisvai pasirinkti verslą, antra, asmenys, teikiantys saugos paslaugas, turintys neigiamų asmeninių savybių, negali kelti grėsmės kitų asmenų teisėms bei teisėtiems interesams. Pavyzdžiui, Olandijos, Rusijos, Vokietijos, Ispanijos, Portugalijos ir kitų valstybių

teisės aktuose numatomi įvairūs reikalavimai privačią saugos veiklą vykdančioms asmenims. Jie dažniausiai susiję su fizinėmis, moralinėmis – psichologinėmis savybėmis bei profesionalumu. Iš to išplaukia, kad privačios saugos veiklos licencijavimo ir kontrolės sistemą sudaro visuma administracinių–teisinių normų, reguliuojančių privačios saugos veiklos vykdymo, šaunamųjų ginklų, šaudmenų ir specialiųjų priemonių apyvartos tvarką. Tuo tikslu siekiama išsiaiškinti, kaip laikomasi privačių saugos struktūrų steigimo ir funkcionavimo normų.

Lietuvoje ir kitose valstybėse keliama subjekto, turinčio įgaliojimus licencijuoti ir kontroliuoti privačių saugos struktūrų veiklą, parinkimo problema. Minėtos problemos aktualumą pabrėžia susidariusi padėtis, kai tas pats viešojo administravimo subjektas išduoda licencijas ir vykdo tos pačios įmonės veiklos kontrolę. Reikia konstatuoti, jog Lietuvoje susidaro nenormali padėtis. Licencijas vykdyti ginkluotą asmens ir turto saugos veiklą išduoda bei tokios veiklos kontrolę vykdo Policijos departamento viešosios policijos valdybos licencijavimo skyriaus pareigūnai. Kaip matyti, tas pats viešojo administravimo subjektas ne tik nustato, kokioms įmonėms suteikti leidimus verstis privačia saugos veikla, ne tik vykdo tokių įmonių veiklos kontrolę, bet ir taiko poveikio priemones esant šios veiklos teisėtumo pažeidimams. Šiuo atveju gali būti taip, kad policija gali monopolizuoti visas licencijavimo, kontrolės ir priežiūros teises, tuo labiau, kad pati policija yra suinteresuota palaikyti glaudžius santykius su privačiomis saugos tarnybomis. Privačios saugos veiklos licencijavimas turėtų būti priskirtas Vidaus reikalų ministerijos ar Teisingumo ministerijos kompetencijai, o kontrolė – policijos, kuri privalėtų ne tik kompetentingai įvertinti subjektą, kuris norėtų vykdyti privačią saugos veiklą, bet ir nuolat tikrinti jo veiklą bei gauti ataskaitas ir kitus duomenis apie vykdomą saugos veiklą. Diskusijos dėl viešojo administravimo subjekto, galinčio vykdyti privačios saugos veiklos licencijavimą ir kontrolę, turėtų būti išspręstos atsižvelgiant į galiojančią užsienio valstybių praktiką.

Konstatuojant, jog privačių saugos struktūrų ir policijos veiklos sritys sutampa, būtina pripažinti ir vienodą jų atsakomybės bei atskaitomybės sistemą. Kaip žinome, policijos veikla yra griežtai kontroliuojama ne tik teisėsaugos institucijų, bet ir visuomenės, kurie vertina teikiamų paslaugų kokybiškumą ir atliekamų funkcijų efektyvumą. Priešingu atveju susidurtume su teisėtumo pažeidimais policijos veikloje. Panašios problemos būdingos ir privačia komercine iniciatyva veikiantiems subjektams, tačiau jos rečiau pastebimos ir į jas kreipiama nedaug dėmesio. Efektyviausias teisėtumo užtikrinimo būdas teisėtvarkos palaikymo srityje yra

kontrolė.⁶² Kai kuriais tarpusavyje susijusiais teiginiais norėtume įrodyti, jog privati saugos veikla turėtų būti ne tik licencijuojama, bet ir kontroliuojama.

Kitas aspektas, liudijantis būtinybę licencijuoti ir kontroliuoti privačią saugos veiklą, yra saugos tarnybų darbuotojų pareigų vykdymo standartai.⁶³ Galima pateikti nemažai pavyzdžių, įrodančių menką privačių saugos tarnybų pareigūnų reputaciją, nes nėra statutinių reikalavimų, kurie taikomi policijos pareigūnams.

Pastaruoju metu tenka susidurti su privačios saugos pareigūnų profesionalumo stoka, kitaip tariant, privačios saugos darbuotojų atrankos, mokymo ir kvalifikacijos kėlimo proceso licencijavimo ir kontrolės problema. Privačių saugos struktūrų pareigūnų daromi teisėtumo pažeidimai kyla dėl tinkamos kadrų atrankos ir tikrinimo sistemos nebuvimo, mokymo ir kvalifikacijos kėlimo programų nesuderinamumo ar jų nebuvimo.

Administracinių–teisinių policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidų analizė leistų teigti, jog: pirma, privati saugos veikla (tiek ginkluota, tiek neginkluota) turėtų būti licencijuojama. Licencijos leistų realiai įgyvendinti valstybės kontrolę tiek vertinant įmonę, siekiančią gauti licenciją, tiek naudojant atsakomybės mechanizmą; antra, privačių saugos struktūrų veiklos teisėtumas turi būti grindžiamas kruopščiai parengta ir teisiškai reglamentuota atskaitomybės, atsakomybės ir kontrolės sistema (tikslinga priimti ir įstatymuose įtvirtinti teisės normas, numatančias privačių saugos pareigūnų atsakomybę už neteisėtus veiksmus tarnybos ar ne tarnybos metu (pvz., Administracinių teisės pažeidimų kodekse, Baudžiamajame kodekse ir pan.), taip pat privačių saugos struktūrų pareigą kiekvienais metais teikti savo veiklos ataskaitas kontroliuojantiems subjektams (tai leistų surinkti patikimus duomenis apie privačią saugos rinką, jos mastą, vykdomas veiklos formas, metodus ir pan.); trečia, privačių saugos struktūrų veiklos licencijavimą ir kontrolę galėtų įgyvendinti koordinuota subjektų sistema, t.y. viešojo administravimo institucijos, privačių saugos struktūrų asociacijos, visuomenės ir mokymo įstaigų atstovai. Tai leistų sukurti privačios saugos veiklos teisėtumo užtikrinimo mechanizmą.

Reziumuotina, kad sutartiniai ir administraciniai–teisiniai policijos ir privačių saugos struktūrų tarpusavio ryšiai vykdant asmens, visuomenės saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo funkcijas gali būti sėkmingai plėtojami vadovaujantis valstybės pasirinkta nuostata

---

⁶² Socialinio valdymo sistemoje kontrolė laikoma grįžtamojo ryšio rūšimi, kurio kanalais valdymo subjektas gauna informacijos apie faktinę valdymo objekto veiklos padėtį ir priimtų valdymo sprendimų vykdymą. Vadinasi, kontrolė – tai atitinkamo valdymo objekto funkcionavimo proceso tikrinimo ir priežiūros sistema, kurios tikslas – pašalinti nukrypimus nuo nustatytų parametrų.

⁶³ Newburn T. & Jones T. The regulation and control of the private security industry// Saulisbury W., Mott J. & Newburn T. (eds.). Themes in Contemporary Policing. – London: Policy Studies Institute, 1996. P. 112 – 119.

šiuo klausimu. Vadinasi, teisinio reguliavimo mechanizmo nustatymas leistų tinkamai derinti policijos ir privačių saugos struktūrų veiklą palaikant teisėtumą.

3.3. Policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimo poreikiai ateityje

Anot T. Newburno ir T. Joneso, bendradarbiaujant susivienija bendrai veikiančių asmenų galimybės, veiklos kryptys ir turinys, nes siekiama bendro tikslo.⁶⁴ Vadinasi, policijos ir privačių saugos struktūrų bendra veikla galima būtų pasiekti neblogų rezultatų užtikrinant piliečių, visuomenės saugumą ir palaikant tvarką gyvenamojoje aplinkoje. Tirti bendradarbiavimą aktualu vertinant privačių saugos struktūrų, kaip policijos partnerių,⁶⁵ galimą indėlį vykdant teisėtvarkos palaikymo funkcijas.

Pastaruoju metu pasaulyje minimos kelios formalios priežastys, rodančios, jog policija ir privačios saugos struktūros galėtų bendrai vykdyti saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo funkcijas. Privačių saugos struktūrų kaip policijos partnerio panaudojimą užtikrinant teisėtvarką apibūdina dvejopo pobūdžio aplinkybės: pirma, turimi ir valdomi finansiniai ištekliai (kitais tariant, disponuojama apyvarta, gaunama iš privačios saugos veiklos), antra, žmogiškieji ir techniniai ištekliai (kitais tariant, privačių saugos pareigūnų skaičius).

Privačia komercine iniciatyva veikiančių institucijų saugos rinkoje pranašumą policijos atžvilgiu liudija ne tik bendra finansinių lėšų apyvarta, bet privačiose saugos struktūrose dirbančių pareigūnų skaičius.

Privačių saugos struktūrų ir jos pareigūnų skaičiaus didėjimas bei policijos pareigūnų skaičiaus mažėjimas – objektyvus ir neišvengiamas procesas dabartinėmis rinkos sąlygomis. Privačioms saugos tarnyboms suteiktos teisės ir pareigos vykdyti asmens bei turto apsaugos funkcijas, turimi žmogiškieji ir finansiniai ištekliai rodo, jog šie subjektai tampa gana stipria pajėga, kurią būtų galima įtraukti į bendrą su policija saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo funkcijų vykdymą. Vadinasi, valstybė turėtų tuo pasirūpinti bei skatinti privačias saugos struktūras ir policiją bendradarbiauti palaikant teisėtvarką.

Privačių ir viešųjų teisėtvarką palaikančių institucijų bendradarbiavimo ir veiklos derinimo klausimams nagrinėti skiriama nemažai mokslinių tyrimų. Išnagrinėjus šiuos tyrimus susidaro įspūdis, kad poreikis bendradarbiauti vienodai svarbus tiek policijai, tiek privačioms saugos struktūroms, nors galima rasti ir kitokių šio reiškinio vertinimų. Kai kurių mokslininkų

---

⁶⁴ Jones T. and Newburn T. *Private Security and Public Policing*. – Oxford: Clarendon Press, 1998. P. 41.

⁶⁵ Kakalik J. S. and Wildhorn S. *The Private Police: Security and Danger*. – New York: Crone Russak, 1977.

darbuose (J. I. Jefanovo⁶⁶, V. I. Kozlovo⁶⁷ ir kt.) laikomasi nuostatos, jog bendradarbiavimas teisėtvarkos palaikymo srityje objektyviai svarbesnis privačioms saugos struktūroms nei policijai. Minėta nuostata įrodoma pateikiant priežastis, skatinančias privačias saugos struktūras bendradarbiauti su policija: pirma, privačioms saugos struktūroms iškeltų uždavinių sudėtingumas atsižvelgiant į turimų saugos pajėgų ir priemonių trūkumus; antra, informacijos šaltinių ribotumas; trečia, nusikalstamos grupuotės, su kuria susiduria privačios saugos institucijos, organizuotumas ir pavojingumas. Be abejo, privačiai teisėtvarkai iškeltų uždavinių ir funkcijų sudėtingumas gali būti susijęs tiek su kiekybiniais, tiek su kokybiniais tose institucijose esančių pajėgų ir priemonių trūkumais.

Šis požiūris vertinamas prieštarigai. Poreikis bendradarbiauti vykdant teisėtvarkos užtikrinimo funkcijas policijai yra ne mažiau svarbus nei privačioms saugos struktūroms. Daugelio mokslininkų ir policijos praktikų įrodyta, kad be aktyvios visuomenės ir organizacijų savanoriškos paramos “teisėtvarkos sistema gali sužlugti per vieną dieną”.⁶⁸ Vadinas, gerų rezultatų galima pasiekti palaikant glaudžius santykius su visais subjektais, padedančiais spręsti saugios aplinkos užtikrinimo problemas. Pavyzdžiui, poreikį bendradarbiauti policija ir privačios saugos struktūros gali pajusti vykstant įvairiems masiniams renginiams (mitingams, koncertams, šventėms, sporto varžyboms ir pan.), kuriuose būtina užtikrinti saugumą ir palaikyti viešąją tvarką. Užtikrinant šių renginių saugumą vyksta tam tikrų tarp privačių saugos struktūrų ir policijos funkcijų pasiskirstymas, t.y. policija gali kontroliuoti patekimą į saugomą teritoriją, o privačios saugos tarnybos – palaikyti tvarką toje teritorijoje arba atvirkščiai.

Anot R. Kalesnyko⁶⁹ apibendrinta policijos ir privačių saugos struktūrų bendra veikla leidžia išskirti pagrindinius veiksnius, skatinančius bendradarbiauti:

1) veiklos formų, siekiant skirtingų tikslų, bendrumas. Tiek policiją, tiek privačias saugos struktūras (bendradarbiaujančias šalis) vienija pagrindinis bendradarbiavimo tikslas – užtikrinti asmens, visuomenės saugumą, palaikyti tvarką gyvenamojoje aplinkoje bei pasipriešinti neteisėtiems veiksams (remiamasi saugios aplinkos principu). Kitaip tariant, policija ir privačios saugos struktūros iškeltų uždavinių ir funkcijų vykdymą nukreipia į teisės pažeidimų prevenciją siekiant užkirsti kelią atlikti neteisėtus veiksmus.

⁶⁶ Ефанов Ю. И. Взаимодействие органов внутренних дел и частных детективных и охранных организаций: проблемы становления и развития// Частный сыск и охрана, 1997. № 2. С. 4–6.

⁶⁷ Козлов В. И. Административно-правовое регулирование частной детективной и охранный деятельности в Российской Федерации. Дисертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.- Москва, 1999.

⁶⁸ *Plačiau žr.:* Mawby R. I. Policing Across the World: Issues for the Twentieth Century. – London: UCL Press, 1999.

⁶⁹ Kalesnykas R. Privatizacijos procesai teisėtvarkoje: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01 S)/LTA.-V., 2002. p. 118.

Policijos ir privačių saugos struktūrų veiklą reglamentuojančių teisės aktų analizė leidžia pastebėti, kad tam tikrais atvejais vykdoma asmens, turto saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo veikla sutampa. Daroma prielaida, jog bendradarbiaujančių subjektų kompetencija skirta vykdyti teisėtvarkos palaikymo veiklą. Vadinas, bendrai suderinta ir vykdoma veikla paskatintų efektyvesnę policijos ir privačių saugos struktūrų funkcionavimą palaikant teisėtvarką;

2) siekis pasinaudoti didesniais įgaliojimais vykdant analogiškas policijai funkcijas. Tiek policijai, tiek privačioms saugos struktūroms suteikti skirtingi įgaliojimai vykdant asmens, jo turto, visuomenės saugumo ir tvarkos palaikymo funkcijas. Be abejo, teisė priimti ir naudoti viešojo administravimo įgaliojimus asmenų atžvilgiu suteikta policijai, todėl bet koku atveju privačios saugos struktūros vykdydamos veiklą, kuri reikalauja taikyti administracinius valdymo metodus, turi kreiptis pagalbos į policijos įstaigas.

Privačioms saugos struktūroms vykdant asmens ir turto saugumo užtikrinimo funkcijas neretai tenka susidurti su neteisėtomis veikomis. Kaip teisingai pastebi C. D. Shearingas, įstatymai kai kuriais atvejais apriboja privačių saugos struktūrų galimybes naudoti veiksmus, kurie išimtinai priskirti policijos ir kitų teisėtvarką palaikančių institucijų kompetencijai (pvz., neturi teisės vykdyti procesinių, operatyvinių paieškos veiksmų, areštuoti teisės pažeidėjų ir pan.).⁷⁰ Neturėdamos teisės aktais reglamentuotų atitinkamų teisių ir pareigų privačios saugos tarnybos priverstos kreiptis pagalbos į policiją, o kartu perduoda informaciją apie jiems žinomus faktus, turinčius nusikaltimo ar kitų teisės pažeidimų požymių. Galima konstatuoti, jog užimamas kitoks teisinis statusas skatina privačias saugos struktūras užmegzti ir palaikyti glaudžius ryšius su policija;

3) subjektyvios bendradarbiavimo prielaidos. Minėta aplinkybė pasireiškia tuo, kad didesnę privačių saugos struktūrų personalo dalį sudaro buvę policijos pareigūnai. Buvusių policijos pareigūnų darbas privačiose saugos struktūrose vertinamas dvejopai: viena vertus, buvę policijos pareigūnai pasinaudodami įgyta profesionalia patirtimi gerai žino atitinkamų policijos įstaigų struktūrą, jų veiklos formas, metodus, galimybes, palaiko glaudžius asmeninius ryšius su buvusiais partneriais, o tai savo ruožtu daro įtaką privačių saugos struktūrų ir policijos bendradarbiavimui; kita vertus, policija ir privačios saugos struktūros, būdamos sąjungininkės, nesuvokia bendrų veiksmų poreikių, todėl neretai pažeidžia bendros veiklos ir teisėtumo principus, ypač tai akivaizdžiai pastebima, kai minėti teisėtvarką palaikantys subjektai veikia ne kaip partneriai, o konkurentai;

⁷⁰ Shearing C. D. The relation between public and private policing// Tonry M. and Wilson N. (eds.). Modern policing. – Chicago: University of Chicago Press, 1992. P. 35.

4) bendradarbiaujant gauti rezultatai ir jų svarba. Policija ir privačios saugos struktūros įvertina abipusę bendros veiklos naudą: jei užsibrėžti tikslai buvo įgyvendinti, pasiekti nedidelėmis sąnaudomis ir davė teigiamų rezultatų, svarstoma galimybė dėl tolimesnio pajėgų ir priemonių naudojimo vykdant teisėtvarkos palaikymo funkcijas. Gana svarbu atsižvelgti ir į visuomenės viešąją nuomonę dėl policijos ir privačių saugos struktūrų bendradarbiavimo tikslingumo ir rezultatyvumo užtikrinant tvarką ir saugumą gyvenamojoje aplinkoje;

5) noras išplėsti saugumą užtikrinančių ir tvarką palaikančių institucijų galimybes. Privačių saugos struktūrų ir policijos bendradarbiavimas labai išplečia viešųjų teisėtvarką palaikančių institucijų galimybes. Kaip rodo užsienio valstybių (Olandijos, Skandinavijos valstybių, Jungtinės Karalystės, JAV, Kanados ir kt.) praktika, policija ir kitos viešosios teisėtvarką palaikančios institucijos labai dažnai kreipiasi pagalbos į privačias saugos agentūras, nes privačia iniciatyva veikiančios institucijos pagal kompetenciją siaurose srityse pasižymi didesne patirtimi ir galimybėmis.⁷¹ Galima konstatuoti, jog tinkamai išplėtota privati saugos rinka išlaisvina viešuosius teisėtvarką palaikančius subjektus nuo kasdieninių priemonių, įskaitant ir prevencines, naudojimo, o tai suteikia galimybę policijai ir kitoms institucijoms lanksčiai naudoti žmogiškuosius ir materialinius išteklius.

---

⁷¹ Moore R. H. Private Security in the Twenty First Century: An Opinion// Journal of Security Administration, 1995. Vol. 18. P. 3 – 20.

Išvados ir siūlymai

Apibendrinant galima konstatuoti, kad darbe keliama hipotezė, jog viešosios tvarkos palaikymas bei visuomenės saugumo užtikrinimas turi būti ir privačių, ir viešųjų subjektų kompetencijos objektas pasitvirtino, nes atlikus tyrimą išaiškėjo, kad dabartiniu metu vien viešieji subjektai nepajėgus efektyviai vykdyti tokio pobūdžio veiklą nebebendradarbiaujant su kitais privačiais subjektais, be to privatus subjektai, palaikydami viešąją tvarką bei užtikrindami visuomenės saugumą, įgauna vis didesnę visuomenės pasitikėjimą.

1. Visuomeniniai santykiai, sudarantys viešosios tvarkos turinį, glaudžiai susiję su visuomenės saugumo santykiais. Todėl, viešąją tvarką reikėtų suvokti kaip sutvarkytą viešųjų santykių ir ryšių visumą, kurioje užtikrinta ne tik visuomenės rimtis, bet ir asmens bei visuomenės saugumas. Šiuo atveju visuomenės rimtis – tai visų viešųjų santykių dalyvių sureguliuota, nekonfliktiška veikla, t.y. santykiai tarp žmonių, reguliuojami teisės ir kitų neteisinio pobūdžio socialinėmis normomis, kurie susiklosto nuolatinio ar laikino buvimo bei daugelio žmonių lankomose vietose.

2. Viešųjų ir privačių interesų ribos visuomenėje yra paslankios (dinamiškos), pavyzdžiui teisė į gyvybę, į būsto neliečiamybę suvokiama kaip privatus interesas, kurį imasi garantuoti valstybė. Šitaip privatus interesas tampa viešuoju. Rinkos sąlygomis valstybė negali pavesti įgaliotiems subjektams (policijai) užtikrinti visų privačių interesų saugumo poreikių. Tokiu atveju privataus intereso apsauga gali būti deleguojama privačioms teisėtvarką palaikančioms institucijoms (pvz., komercinėms saugos tarnyboms, bendruomeniniams judėjimams ir pan.)

3. Apibendrinus socialinį policijos veiklos aspektą daroma išvada, jog nuo tinkamo policijos veiklos modelio pasirinkimo labai priklauso teisėtvarkos palaikymo rezultatyvumas, žmogaus teisių ir laisvių, nuosavybės, visuomenės ir valstybės interesų apsauga, nesaugumo bei kitų neigiamų socialinių reiškinių mažėjimo tendencija. Minėti veiksniai leidžia ne tik nustatyti bendrąją policijos funkciją, bet ir sėkmingai vykdyti policijos valdymo sistemos reformą.

4. Apibendrinant informaciją apie visuomenės saugos darinius, dalyvaujančius palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, galima konstatuoti, kad jų veikla tiesiogiai siejasi su policijos veikla, jos savarankiškai veikti šioje srityje neturi teisinių įgalinimų.

5. Privačių saugos struktūrų vykdomos teisės pažeidimų prevencijos, kaip savarankiškos teisėtvarkos palaikymo priemonės, veiklos svarbą lemia tai, kad: 1) tokia veikla yra humaniškesnė priemonė nei prievarta, kuri skatina žiaurumą ir visuomenės dehumanizaciją;

2) šia veikla siekiama apsaugoti asmenis bei jų nuosavybę nuo neteisėtų veiksmų (prievartos taikymo atvejų mažinimas teigiamai veikia visuomenės moralę, vadinasi, ir teisėtumą); 3) šia veiklos kryptimi siekiama apsaugoti klientus nuo moralinės ir materialinės žalos (tikslas – klientui turi būti padaryti kuo mažesni nuostoliai); 4) ji yra efektyviausias klientų teisių ir teisėtų interesų, nuosavybės apsaugos, viešojo saugumo ir viešosios tvarkos užtikrinimo būdas.

6. Išnagrinėta policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo padėtis liudija, jog konkurencijos vyravimas skatina perorientuoti minėtų teisėtumą palaikančių subjektų santykius. Vadinasi, privačių saugos struktūrų ir policijos veikla turi būti derinama nustatant vienodas organizacines – funkcines ir teises jų veiklos derinimo prielaidas, bet prieš tai būtina nustatyti tokios veiklos paskirtį, ribas ir parametrus. Siekiant nustatyti bendrą organizacinę saugumo užtikrinimo ir tvarkos palaikymo sistemą būtina: pirma, pašalinti vyraujančią policijos ir privačių saugos struktūrų konkurenciją vykdant komercines asmens ir jo turto saugumo užtikrinimo funkcijas, antra, skatinti minėtų subjektų bendradarbiavimą.

7. Administracinių–teisinių policijos ir privačių saugos struktūrų veiklos derinimo prielaidų analizė leisti teigti, jog: pirma, privati saugos veikla turėtų būti licencijuojama; antra, privačių saugos struktūrų veiklos teisėtumas turi būti grindžiamas kruopščiai parengta ir teisiškai reglamentuota atskaitomybės, atsakomybės ir kontrolės sistema; trečia, privačių saugos struktūrų veiklos licencijavimą ir kontrolę galėtų įgyvendinti koordinuota subjektų sistema, t.y. viešojo administravimo institucijos, privačių saugos struktūrų asociacijos, visuomenės ir mokymo įstaigų atstovai.

Literatūros sąrašas

Norminė literatūra

1. Lietuvos Respublikos asmens ir turto saugos įstatymas 2004 m. liepos 8 d Nr. IX-2327 // 2004 07 27, Nr. 116-4317
2. Lietuvos Respublikos policijos įstatymas, 1990 m. gruodžio 11 d. Nr. I-851 // : Lietuvos Aidas, 1990, Nr. 148; Valstybės žinios, 1991, Nr. 2 – 22
3. Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų įstatymas, 1998 m. birželio 18 d. Nr. VIII-800 // Valstybės žinios, 1998, Nr. 60 – 1705.
4. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas, 2000 m. spalio 17 d. Nr. VIII-2048 // Valstybės žinios, 2000, Nr. 90 - 2777; Valstybės žinios, 2000, Nr. 101.
5. Lietuvos Respublikos Šaulių sąjungos įstatymas 1999 m. gegužės 11 d. Nr. VIII-375 // Valstybės žinios 1997, Nr.69-1736.
6. Respublikos Vyriausybei nutarimas Nr. 160“Asmens ir turto saugos nuostatai” Valstybės žinios, 1993. Nr. 10 – 250.
7. Policijos generalinio komisaro įsakymas 2002 m. rugsėjo 20 d. Nr.497 „Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų nuostatai“

Specialioji Literatūra

1. Alderson J. C. Policing Freedom: Dilemmas of Policing in Western Democracies. – Plymouth: MacDonald and Evans, 1979.
2. Bayley D. H. Patterns of Policing: A Comparative International Analysis. – Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1985.
3. Bayley D. H. Social control and political change. – Princeton, NJ: Princeton University, Centre of International Studies, 1985.
4. Bendravimo psichologija: vadovėlis /[atsakingoji redaktorė Junona Almonaitienė]; Kauno technologijos universitetas.- Kaunas: Technologija, 2001
5. Butler A. J. P. Managing the Future: A Chief Constable’s View// Leishman F., Loveday B. and Savage S. (eds.). Core Issues in Policing (2nd ed.). – Harlow: Longman, 2000.
6. Cohen S. Visions of Social Control: Crime, Punishment and Classification. – Cambridge: Polity Press, 1985.

7. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas.-Vilnius:Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
8. Degutis A. Individualizmas ir visuomeninė tvarka. – Vilnius: Eugrimas, 1998.
9. Eck J. E. Alternative futures of policing// Weisburd D., Uchida C. and Green L. (eds.). Police Innovation and Control of the Police: Problems of Law, Order and Community. – New York: Springer – Verlag, 1993.
10. Fielding N. Enforcement, Service and Community Models of Policing// Saulsbury W., Mott J., Newburn T. (eds.). Themes in Contemporary of Policing. – London: 1996.
11. George B., Button M. Private Security. – Leicester: Perpetuity Press, 2000. Vol. 1.
12. Goldstein H. Problem - Oriented Policing. – New York: McGraw – Hill Publishing Company, 1990.
13. Heuker of Hoek J. G. J. Saugos rinkos Olandijoje teisiniai ir organizaciniai pagrindai // Rizikos faktorius, 1999. Nr. 5–6.
14. Illustrated Oxford Dictionary. – Vilnius: Alma littera, 2001.
15. Jagelavičius A. Policijos administracinės veiklos pagrindai. Vilnius: LTU Leidybos centras, 2002.
16. Jones T. and Newburn T. Private Security and Public Policing. – Oxford: Press, 1998.
17. Kakalik J. S. and Wildhorn S. The Private Police: Security and Danger. – New York: Crone Russak, 1977.
18. Kalesnykas R. Privatizacijos procesai teisėtvaroje: dr. disert.: soc. mokslai: teisė (01 S)/LTA.-V., 2002.
19. Kalesnykas R.. Viešųjų ir privačių interesų derinimo problema teisėtvaroje // Jurisprudencija. Vilnius, 2002, Nr 24 (16).
20. Kuklianskis S. Policijos organizacijos ir veiklos principai// Jurisprudencija: mokslo darbai. – Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1998. T. 10 (2).
21. Laurinavičius A. Bendruomenės ir teisės saugos institucijų bendradarbiavimas. Vilnius: LTA Leidybos centras, 2000.
22. Leonard V. & More H. W. Police organization and management (7th ed.). – Mineola, NY: The Foundation Press, 1987
23. Manning P. Organizational Work: Structuration of Environments// British Journal of Sociology, 1982. No. 33.
24. Mawby R. I. Policing Across the World: Issues for the Twentieth Century. London, 1999.

25. Moore R. H. Private Security in the Twenty First Century: An Opinion// Journal of Security Administration, 1995. Vol. 18.
26. Moriarty A. R. & Field M. W. Police officer selection: A handbook for law enforcement administrators. – Springfield, IL: Charles C. Thomas, 1994.
27. Myers David G. Psichologija. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2000.
28. Newburn T. & Jones T. The regulation and control of the private security industry// Saulisbury W., Mott J. & Newburn T. (eds.). Themes in Contemporary Policing. – London: Policy Studies Institute, 1996.
29. Noaks L. Private Cops on the Block: A Review of the Role of Private Security in Residential Communities// Policing and Society: An International Journal of Research & Policy, 2000. Vol. 10.
30. Parsons W. Viešoji politika: politikos analizės teorijos ir praktikos įvadas. – Vilnius: Eugrimas, 2001.
31. Pumputis A. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir jos įgyvendinimo mechanizmas. – Vilnius: LTA Leidybos centras, 2000.
32. Pumputis A. Teisėsaugos funkcijų sistemos klausimu// Kriminalinė justicija: mokslo darbai. – Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1997. T. 7 – 8.
33. Punch M. & Naylor T. The police: a social service // New Society, 1973. No. 24.
34. Reiner R. Policing a Post Modern Society// Modern Law Review, 1992. No. 6.
35. Reiss A. The Legitimacy of Intrusion into Private Spaces// Shearing C. D. and Stenning P. C. Private Policing. – Beverly Hills: Sage Publications, 1987.
36. Shearing C. D., Stenning P. C. Private Security – Implications for Social Control// Social Problems, 1983. No. 30 (5).
37. Shearing C. D. The Relation between Public and Private Policing // Tonry M. and Morris N. (eds.). Modern Policing. – Chicago: Chicago University Press, 1992.
38. Sheehan R. & Cordner G. W. Police Administration (3rd ed.). – Cincinnati, OH: Anderson Publishing Co., 1995.
39. Stenning P. C. Private Police and Public Police: Toward a Redefinition of the Police Role// Loree D. J. (ed.). Future Issues in Policing: Symposium Proceedings. – Ottawa: Minister of Supply and Services Canada, 1989.
40. Stephens M. Care and Control: The Future of British Policing// Policing and Society. 1994. Vol. 4;

41. Stephens M. and Becker S. Police force, Police service: Care and Control in Britain. – Basingstoke: Macmillan, 1994.
42. Swanson C. R., Territo L. & Taylor R. W. Police administration: Structures, processes and behavior. – Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 1998.
43. Šakočius A. Kova su netvarka įgyvendinant bendruomenės teisėtvarką. Vilnius: LTA leidybos centras, 2000.
44. Urmonas A. Privačių saugos struktūrų veiklos teisinės ribos // Rizikos faktorius, 1999. Nr. 5–6.
45. Vaišvila A. Etatizmas – konceptuali teisinės sistemos reformos kliūtis// Teisės problemos, 1997. Nr. 3.
46. Vollmer A. The Police and Modern Society. – College Park, McGrath Publishing, 1969.
47. Žilinskas D. Ar lipsime į medį iš viršaus? Kai kurie probleminiai Lietuvos administracinės teisės sampratos aspektai// Justitia, 2000. Nr. 1.
48. Аврутин Ю. Е. Эффективность деятельности органов внутренних дел: опыт системного исследования. – Санкт – Петербургб, 1998.
49. Андреева Е. Г. Антикriminalогенная деятельность частных детективных и охранных предприятий. Дисертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. – Москва, 2000.
50. Ефанов Ю. И. Взаимодействие органов внутренних дел и частных детективных и охранных организаций: проблемы становления и развития// Частный сыск и охрана, 1997. № 2.
51. Козлов В. И. Административное–правовое регулирование частной детективной и охранной деятельности в Российской Федерации. Дисертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук.- Москва, 1999.
52. Крысин А. В. Безопасность предпринимательской деятельности. – Москва: Финансы и статистика, 1996.
53. Прудников А.С.. Безопасность личности и ее обеспечение органами внутренних дел.- М., 1999.
54. Саввин М.Я., Силаев А.И.. Эффективность административно-правовой деятельности органов внутренних дел в сфере охраны общественного порядка.-М., 1990.
55. Соловей Ю. П. Правовое регулирование деятельности милиции в Российской Федерации. – Омск, 1993.
56. Тихомиров Ю А. Административное право и процесс. – Москва, 2001.

Viešųjų ir privačių interesų derinimo problema viešosios tvarkos ir viešojo saugumo užtikrinimo srityje

Santrauka

Raktiniai žodžiai: teisėtvara, saugumas, vieši ir privatus interesai, bendradarbiavimas

Pasirinkto tyrimo objektas yra viešieji ir privatūs interesai pasireiškiantys užtikrinant viešąją tvarką ir visuomenės saugumą. Darbo dalykas yra viešųjų ir privačių institucijų veikla, palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą. Darbe keliamas tikslas analizuoti viešųjų ir privačių institucijų veiklą, palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą, įvertinti jų bendradarbiavimo galimybes. Siekiant baigiamojo darbo tikslo, reikalinga įvykdyti tokius uždavinius:

- analizuoti sąvokas tvarka, viešoji tvarka, netvarka, visuomenės saugumas;
- identifikuoti viešuosius ir privačius interesus tvarkos ir saugumo rinkoje;
- išanalizuoti viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo veikloje dalyvaujančių subjektų veiklą;
- analizuoti policijos ir privačių saugos tarnybų veiklos derinimo problemos viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje bei pateikti jų sprendimo būdus.

Pasirinktos temos tyrimas buvo atliekamas remiantis tokiais tyrimo metodais:

- istorinis lyginamasis metodas. Jis buvo naudojamas lyginant policijos bei privačių saugos tarnybų veiklą joms susikūrus ir dabartiniu metu,
- dokumentų analizės metodas. Jis buvo naudojamas analizuojant atskirus teisės aktus, sutartis ir kitus dokumentus,
- lyginamasis metodas. Jis buvo naudojamas siekiant palyginti atskirų visuomenės saugos darinių veiklą viešosios tvarkos palaikymo ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje.
- sąvokų interpretacijos metodas. Jo dėka buvo analizuojamas ir vertinamas atskirų sąvokų (viešoji tvarka, teisėtumas, visuomenės saugumas ir kt.) turinys.

Baigiamojo darbo turinį sudaro įvadas, dėstomoji dalis (dalys, skyriai, poskyriai), išvados, santrauka, santrauka užsienio kalba ir literatūros sąrašas.

Pirmoje darbo dalyje bandoma teoriniame lygmenyje panagrinėti darbui reikšmingas sąvokas bei terminus, tokius kaip viešoji tvarka, tvarka, visuomenės saugumas, viešieji ir privatus interesai, atskleisti jų turinį.

Antroje darbo dalyje siekiama nustatyti tiek privačių, tiek viešųjų institucijų sistemą, įvertinti jų kompetenciją ir indėlį palaikant viešąją tvarką ir užtikrinant visuomenės saugumą. Atskleidžiamas policijos, privačių saugos tarnybų, visuomenės saugos darinių ir kitų subjektų socialinė paskirtis visuomenėje.

Trečioje darbo dalyje identifikuojamos minėtų subjektų bendradarbiavimo problemos viešosios tvarkos palaikymo ir visuomenės saugumą užtikrinimo srityje, pateikiami šių problemų sprendimo variantai.

Public and private co-ordination problem in safe-guarding of order and security sphere

Summary

Key words: law and order; security; public and private interests; co-operation.

The research of the chosen object is public and private interests and they come out ensuring public order and security of the society. It is necessary to realise such tasks:

- to discuss the conception of order, public order, public security;
- to identify public and private interests of order and safeness in the market;
- to analyse public order and safeguarding of society which takes part in subject activity;
- to create public order safeness of the society and to ensure cooperating model of the subjects.

The research of the chosen theme was done by basing on such methods:

- historical comparative method. It was used by comparing police and also private services of security when they were formed earlier and nowadays;
- the analyzing method of documents. It was used by analyzing different deeds, contracts and other documents;
- comparative method. It was used trying to reach the activity of different public securities and to ensure public security;
- method of the concepts interpretation. Because of it, it was analysed and appreciated by different concepts (public order, legality or lawfulness, security of the society and etc) content.

The ending of the content forms (makes) preface, laying out (parts, chapters, sections), conclusion, summary, summary in foreign language and list of literature.

In the first part of work it is trying to analyse important conceptions such as public order, security of the society, public and private interests and to find out their content.

In the second part of the work it is trying to establish so as private so and public institutional system in order to estimate their competence and contribution trying to support public order and to ensure safeness of our society. There is revealed police's, private security services and other subjects social purpose in the society.

In the third part of the work there is identified problems of the subjects, to maintain public order and to ensure security of the society and there are presented solutions of that problem.